ادبیاتِ عجم

حصہ اوّل

یعنی نصاب فارسی جدید

مرتبہ

جنابِ مولوی عابد حسن صاحب فریدی

ایم اے - ایل ٹی - ایم آر اے ایس (لندن)

پروفیسر فارسی سینٹ جانس کالج آگرہ

ناشر

رام پرشاد اینڈ برادرس آگرہ

مطبوعہ آگرہ اخبار پریس آگرہ

دیباچہ

ادبیات عجم حصہ اول ہائی اسکول کے لئے نصاب فارسی جدید کے طور پر مرتب کیا گیا ہے۔ اس کے حصہ دوم و سوم انٹرمیجیٹ اور بی اے کے لئے تیار ہو رہے ہیں فارسی جدید کی تحصیل و تعلیم جس قدر ضروری و مناسب ہے ہماری بدقسمتی سے اہل ہند کے لئے اسی قدر غیر دلچسپ و نامانوس ہے۔ نہ اساتذہ ذوق کے ساتھ پڑھانا چاہتے ہیں نہ شاگرد شوق کے ساتھ پڑھنا۔ اسکا سبب علاوہ اس کے کہ زبان فارسی ہی سے عام طور سے بےتعلقی و بے اعتنائی پیدا ہوتی جاتی ہے یہ بھی ہے کہ فارسی کے جدید لٹریچر کے دلچسپ نمونے پیش نظر نہیں ہوتے اور یہ بھی کہ الفاظ جدیدہ کی تشریح دستیاب نہیں ہوتی۔

اب نصاب فارسی جدید میں جو کتابیں رکھی گئی ہیں ان میں ایک یا دو طویل قصے ہوتے تھے جو کتنے ہی دلچسپ سہی، لیکن طرز تحریر کی یکسانیت اور فسانہ کی طوالت کے سبب سے طلبہ کے لئے، جن کی طبیعت فطری طور پر خصوصاً کتب درسیات کے معاملے میں تنوع و رنگا رنگی کو پسند کرتی ہے، غیر دلچسپ ہوتے تھے۔ سبق کی کتاب اپنی نوعیت میں کتنی ہی اعلیٰ ہو، طالب علم اور وہ بھی اسکول کے اس کو بہر حال وبال ہی سمجھتے ہیں اور اس سے بیزار ہی رہتے ہیں۔ پھر اس بیزاری و ناگواری میں جس قدر کمی پیدا کرنا ممکن ہو اس سے دریغ نہ کرنا چاہئے۔

میں نے انہی امور کو پیش نظر رکھ کر اس کتاب میں جدید فارسی کے مختلف اسلوب بیان اور مختلف موضوع کے مختصر نمونے جمع کرنے کی کوشش کی ہے۔ لیکن سب منتخبات مستند اہل قلم کی تصانیف سے لئے گئے ہیں۔

رہنمائے پسران امریکہ کے ایک مصنف کی کتاب ہے جسکو سفیر انگلستان مقیم بوشہر کے مترجم اول آقا میرزا محمود خاں نے فارسی میں ترجمہ کیا ہے۔ اسمیں سے چار مکتوب کا انتخاب

اس مجموعہ میں شامل ہے۔ ان خطوط میں بچوں کو صحت جسم و اصلاح اخلاق کے اصول بتائے گئے ہیں

طلیعۂ زرین علیخاں نوری مصباحی کی نہایت دلچسپ و مفید تصنیف ہے جس میں پچیس مقالات علمی و مجلسی و تاریخی و اخلاقی درج ہیں۔ ان میں سے تین مقالے انتخاب کئے گئے ہیں ہر مقالہ طالب علموں کے لئے کارآمد معلومات پیش کرتا ہے

"سیاحت بدور اور کرۂ زمین بہشتاد روز" فرانس کے مشہور علمی فسانہ نگار "جولیزورن" کی مقبول کتاب (Round the world in 80 days) کا ترجمہ ہے اس کے مترجم مشہور مدیر و صاحب قلم "محمود طرزی" ہیں۔ اس مجموعہ میں اس طویل قصے کا سب سے ابتدائی اور سب سے آخری حصہ انتخاب کیا گیا ہے جسمیں اصل واقعہ کا تسلسل قائم ہے

"حالات شرلاک ہومز" سر آرتھر کونن ڈائل کے ایک فسانہ سے لئے گئے ہیں جسکو شاہی خاندان کے ایک فرد نواب والا شاہزادہ عبدالحسین میرزا نے ترجمہ کیا ہے۔ یہ مختصر مضمون بھی بجائے خود دلچسپ ہے۔

ایران کی نثر کے ساتھ نظم نے بھی نئی روش اور نیا قالب اختیار کیا ہے اسلئے نثر کے ساتھ نظم کا مطالعہ اور اس سے واقفیت فائدہ سے خالی نہیں۔ ایران میں سنہ ۱۹۰۶ء و سنہ ۱۹۰۸ء کے انقلاب حکومت نے بہت سے نئے شاعر اور جدید طرز کی نظمیں پیدا کر دی بعض شعراء اور انکی نظمیں زندۂ جاوید ہو گئیں۔ انہی مشاہیر ایران میں آقا اشرف الدین رشتی "نسیم" بھی ہیں جن کے مجموعہ کلام "نسیم شمال" سے چند دلچسپ اخلاقی و قومی نظمیں اس مجموعہ میں شامل کی گئی ہیں۔

الفاظ جدیدہ کی مشکل رفع کرنے کے لئے علاوہ چند فٹ نوٹس کے آخر میں ایک فرہنگ بھی شامل کر دی گئی ہے۔

امید ہے کہ یہ مجموعہ ہائی اسکول کے نصاب فارسی جدید کے لئے موزوں ثابت ہوگا۔

آگرہ
۲۲ر دسمبر سنہ ۱۹۳۰ء

کمترین
عابد حسن فریدی

فہرست مضامین

وقدر وقیمت آنها بر تو معلوم خواهد شد در خیال تو محکم نمایم ، اگر بخواهم تمام آنچه مقتضی است در این موضوع بتو بگویم لازم می شود که هر عصر تا چند هفته باهم در این خصوص صحبت بداریم اما خوب است فقط سه چهار روز صرف این باب کرده و امید دارم بعد ازین بوسیلهٔ خواندن کتب مفیدهٔ بر اطلاعات و معلومات خود بیفزائی ، من هم ساعی هستم که در مختصر وقتی و ساده ترین طریقی اطلاعات مفصل مشروح بتو بدهم .

لابد اغلب شنیده میگویند "النظافة من الایمان" یعنی پاکیزگی جزو دین است و نیز میگویند پاکیزگی تالی فرشتگی است ، نظافت واقعی عبارت از پاکیزگی بدن وخیال است - اگر بگذاری خیالات پست و ناصحیح در فکر تو داخل بشود اثر آنها بزودی در زندگانی تو ظاهر می شود ، "از کوزه همان برون تراود که در اوست" ، کردار نمایندهٔ خیال و اعمال ظاهری علامت و نتیجهٔ ما فی الضمیر انسان شناخته می شود ، خیال و فکر بزودی در حیات اثر میکند و خود شان اخلاق می شوند پس بدان که لازم است افکار و خیالات خود را پاک نگهداری ، واجب ترین شرائط تحصیل و نگاهداری یک ضمیر پاک این است که انسان قلب پاک داشته باشد و قلب پاک فقط از جانب حضرت پروردگار مرحمت می شود و استدعائی تو از درگاه او باید این باشد که ای خدا دل طاهر و پاک در من بیافرین و روح مستقیم در باطنم تازه بنما

البتہ باید بدانی کہ پاک ولاں محبوب خدایند، اگر تا بحال قلب خود را کاملاً متوجہ بسوئے یزدان پاک نکردہ واجب است کہ فوراً باین وظیفہ مہم قیام نمائی چون وسیلۂ سلامت و نجات تو ہمین است و بس، و قتیکہ این قلب پاک را کہ فقط خدا می تواند بتو عطا بفرماید دارا شدی وظیفہ ات این است کہ بخوبی آنرا نگہبانی نمائی چون بزرگان فرمودہ اند قلب خود را با توجہ تمام حفظ نما زیرا کہ نتائج زندگی بستہ بآن است۔

محض اینکہ قلب خود را بخوبی حفظ نمائی بر تو لازم است کہ باکمال توجہ از تمام کتبے کہ خلاف نزاکت و طہارتند دوری بجوئی، بسیار کتابہا از حیث اخلاق پاک و مہذب نیستند و ازین مقولہ کتابہا کم نیست، کتابیکہ نمیتوانی از پدر و مادرت بخواہی کہ بلند با تو بخوانند خودت ہم گاہے نخوان دوست تو ان و اگر کسی دیگر ہم می خواند گوش ندہ، ہمیشہ پدر و مادرت را ناصح و حامی خود قرار بدہ و از کسانیکہ حکایات قبیحہ و صحبت ہائے رکیکہ فکر تو را از راہ صواب در سبز ند با کمال تنفر رو گردان باش و فقط آدم ہائے پاک نیت و خوش ذات برائے مصاحبت و معاشرت خود انتخاب کن، اگر نتوانی اینطور آدمہا بیابی تنہا ماندن بہتر است کہ گفتہ اند "وحدۃ المرء خیر من جلیس السوء" یعنی تنہا بودن انسان بہتر از ہمنشین بد است، ہمیشہ برائے ہمگرد بہ آسانیست کہ تو را باخلاق مکروہۂ خود بکشانند تا آنکہ تو او را باخلاق خود متخلق گردانی

نه فقط فکر باید پاک و منزه باشد بلکه بدن هم بایست پاکیزه و تمیز باشد بر
هرکس لازم است اقلاً هفته‌ئی یک مرتبه تمام بدن خود را بشوید و اگر دو مرتبه
بشوید دیگر بهتر است، وقتی من بین پسران بودم قبل از پوشیدن لباس
هر صبح بدن خود را با آب سرد می شستم، بزودی این برای من عادت شد
و در تمام مدت حیاتم جاری بوده و فواید کلی از حیث قوه بدن همین عاید شده
است، اگر این شستشو در تابستان شروع بشود ابداً تعفن خطر
چالش نیست و وقتی آب و هوا در زمستان سرد شد پس از غسل یک گرمی
زیادی در خود احساس مینمائی و عقب آن زنده‌دلی و زندگی برای تو پیدا می شود
پس از آنکه با حوله خشک بدن خود را مالیدی لازم است با دستهایت تمام بدن
را با نهایت قوه و زور بمالی.

نه فقط خارج بدن بلکه داخل آن هم بایست بوسیلهٔ تنظیف پاک و
طاهر نگاه داشته بشود، جزء بیشتر آن کثافاتیکه از خارج بدن باید شسته
بشود از جنس مایع و جامد فاسد شده‌ئی باشد که از راه مسامات پوست غالباً به
شکل عرق از بدن خارج می شود. لازم است که کراراً بدن را شست
وشو کرد تا مسامات بدن باز بماند و صحت برقرار باشد، اما یک مقدار مواد
فاسد مایع یا جامد هست که یک مرتبه یا بدفعات از بدن خارج می شود.
کیفیت پیدایش این مواد فاسده در اثنا شاید از نگاه کردن بر سوختن

آتش در منقل یا اجاغ بخوبی ملتفت خواهی شد، سوختن هیزم یا زغال باعث
حرارت می شود و اگر بخواهیم سوختن آتش دوام پیدا بکند گاه گاهی باید
هیزم بآن مزید نمائیم همین که هیزم می سوزد خاکستر جمع می شود، یک
قسمت جزء از این هیزم بشکل دود از دودکش خارج می شود و آنچه
بشکل خاکستر می ماند بایست برداشته بشود و الا اجاغ پر و منفذش مسدود و
بادش قطع می گردد و آتش خاموش می شود، همین مطلب هم در مورد بدنهای
ما راست و صحیح است حرارت بدنهای ما بسبب تغیراتی است که بواسطه
اعمال حیات که در چندین موارد شبیه بسوختن هیزم در اجاغ است
در ریه ها و کبد و اعصاب ما رخ میدهد، هرچه از راه مسامات عرق می شود
و خارج میگردد بمنزله آن قسمت خاکستر است که بشکل دود از دودکش بیرون می رود
و آن قسمت که بشکل مایع و جامد در آن محلی که برایش معین شده می ماند مطابقت
می کند با خاکستری که در خاکستردان زیر اجاغ جمع می شود، پس اگر این خاکستردان
هر روزه خالی نشود خاکستر در آن جمع می شود بقسمی که تا لب اجاغ میرسد و منفذ
را مسدود و آتش را خاموش می نماید، مثانه و روده ها هم اگر بوقت معین خالی
نشوند تمام داخله بدن مسدود می شود و از جمیع اعمال بدن ما جلوگیری می نماید و مواد
فاسد و متراکم می گردد و در خون می ماند و مغز و تمام اجزاء بدن ما کسل و سنگین
می شوند و اگر این حالت تا مدتی باقی بماند یا اغلب اوقات تکرار بیاید یقینا

ناخوشی و مرض بانسان عارض می شود، اگر میل داری قوی و صحیح المزاج ،
باشی بطریق استمرار از روے صحت لولهاے[1] بدن را از مواد فاسده
خالی بنما، جنس ایں فاسد بایست همیشه تمام و کمال قبل از خواب در شب
هر روزه بین سه تا شش ساعت یا زود تر خالی بشود، جنس فاسد جامد
بدون کم و زیاد با کمال استمرار هر روز باید از بدن خارج گردد و
بعقیدهٔ مردان پاکیزه و محتاط انسب آن است که ایں کار آولین وظیفهٔ
انسان بدون فاصله پس از ناشتا قرار داده بشود، بدون وقت و ترتیب
در ایں دو وظیفه صحت و قوت بدن و نظافت فکر از جملهٔ محالات است چون
اگر اهل یک خانه بخواهند راحت و آسوده باشند کافی نیست که بیرون خانه
خوب نقش کنند بلکه اندرون و داخل آں هم بایست نظیف و پاک باشد،
پس اگر می خواهی صحت مند و سعادت مند باشی خارج و داخل بدن خود را
پاک و تمیز نگاه بدار۔

---

[1] لوله - نالی - سوراخ - یعنی مسامات و منافذ

۷

مکتوب پانزدهم

عزیزم جمشید

دیروز از حرارت و تغیراتیکه در ابدان ما واقع میشود صحبت داشته و آنها را تشبیه باتشی کردم که در منقل یا اجاغ باشد، از چندین حیث این شباهت بدون کم و زیاد حقیقت دارد و تنها تشبیه نیست، در بدنهای ما این اشتعال یا آتش گیری یا سوختن آهسته تری باشد و از این حیث هرگاه این سوختن آهسته باشد مثل ضایع شدن آهنی که در هوا افتاده باشد ما آنرا زنگ زدن می نامیم و هر وقت بسرعت واقع لشود مثل زغال و هیزم آنرا سوختن می نامیم ما در هر دو مورد عمل یکی است و کیفیت آنها حکم واحد دارد، در بدن انسان سوختن بسرعت آتش گرفتن هیزم نیست ما از سوختن و زنگ زدن آهن بسیار سریع تراست.

از آنجا که تغیرات مهمی که در بدن ما واقع می شود شباهت کلی بسوختن هیزم و زغال دارد بسیار بجا است که تحقیق بنمائیم که هیزم را باید بچه قسم بکار برد تا این منقله های جسمانی ما بخوبی بسوزد و نتایج مفیده از آن عاید لشود، اقسام غذا و خوراک این قدر زیاد است که ممکن نیست از هرکدام آنها جداگانه صحبت داشت ولی باید گفت غیر از خوراک سازگار موافق

یعنی خوراکے کہ اسباب تقویت بنیہ[1] باشد گاہے خوراک دیگرے بنا بایست خورد، غذا ہم بایست درست طبخ بشود و مقدار ماکول[2] باید اندر روے صحت و قاعدہ و باقسام مختلف و باوقات معین مرتب باشد، ہمیشہ ہر چیزے کہ می خوری در اثر آں فکر کن، ہر وقت سر درد یا تپ داری یا اگر اوقات تلخ و احساس برافروختگی در خود می نمائی بدقت در جنس و مقدار آنچہ را کہ از دہ از دہ تا چہل و ہشت ساعت قبل از آں خوردہ فکر و خیال بکن و بدیں طریق بواسطہ تحقیق و تفکر بسیار تجارب مفیدہ در طلب سلامت و صحت مزاج خود تحصیل خواہی نمود، قوانین حفظ الصحہ کہ مرتب کردہ اند با کمال تفکر و دقت مطالعہ نما ولی ہمیشہ بخاطر داشتہ باش کہ اگر اصلاح و تعدیل در آنہا لازم باشد کہ با حوال خودت مطابقت بکنند نسبت بملاحظہ و دقت خودت و مطالعہ احوال تو است، ہر چیزیکہ بامزہ است ولے با مزاجت موافق نیست مخور زندہ نباش کہ بخوری بلکہ بخور باندازہ کہ زندہ بمانی۔

بعضے پسراں و دختراں ہم یک میل غیر طبیعی براے سرکہ و نمک و تیکھ و قہوہ و مداد ہا سے سنگی پیدا کردہ و بیک طرز و مقدار سے

---

[1] بنیہ۔ جسم

[2] ماکول۔ غذا۔ جو چیز کھائی جائے۔

آنها را میخورند که چندین جهت بسیار مضر واقع می شوند، اگر این عادت
بزودی ترک نشود منجر باعمال بد باطنی و ظاهری می گردد، مرتکب
خود را مستعد افراط در شرب می نماید و راه خسارت و ضرر دائمی بلکه
تباهی کلی برای خود پیدا می کند، اثرات اسف آور این دو چیز
را خودمان در چندین نفر که از سالهای قبل در سن کوچکی با آن آشنائی
داشته اند ملاحظه کرده ایم۔

آنچه در مسئله خوراک گفته شد در باب مشروب هم بجا و درست
است، فقط چیزیکه بیاشامی که باعث اعتدال و استقامت مزاج تو
باشد، آب زلال همان درجه حرارت یا برودت که از چشمه جاری
می شود بهترین اقسام مشروب برای پیران و جوانان است،
پسریکه در ضمن رشد چای و قهوه می آشامد ممکن نیست مثل کسیکه
فقط آب خوب می آشامد بزرگ عضلی و صاحب قوت بشود چای
و قهوه کیف هستند و ممکن نیست استعمال شان در اثنای سالهای رشد
بچه تا اندازهٔ مهمی از مایهٔ حیات و قوهٔ رشد دست نکاهد۔

اگر قدر صحت و سعادت و شان منزلت و قدر جان خود میدانی
هیچ وقت مسکرات را بهیچ قسم و نوع نیاشام، اطراف خود نظر بینداز
و آن خرابی که مسکرات در جان های دیگران کرده ملاحظه نما

و درس ہائے حکمت بلاحظات دقیقه از آنها بیاموزد و نگذارند خود تجربه کرده تا سف و اندوه بار بیاورد، امثال قدما که گفته اند
"شراب فریب دهنده و مسکر باعث تهیج نفس است و هر کس فریب آنرا خورد عاقل نیست"، بخاطر بیاور، اگر بخوبی دقت کرده باشی آنچه در امثال آورده اند در اطراف تو ظاهر و هویدا است
"آخر الامر مثل افعی می گزد و مانند آتش می سوزاند"
آنچه از بابت چای و قهوه گفتیم در حق تمباکو بالمضاعف درست است و حقیقت دارد، سیگار چیز کوچکی است ولی در نظر می آید اما با خطر ترین و مهلک ترین چیزها نیست که پسرانرا اغوا کرده بخود می کشاند شاید کشیدن سیگار از روی اعتدال برای معدودی مردم که از سن ستی تجاوز کرده باشند و قوای ایشان کاملا جا گرفته باشد و قوای فکری و بدنی شان طبعا سست و نشیمن است علی الظاهر اثر مضری نداشته باشد اما بدیهی و واضح است که هیچ پسری در ضمن رشد قوایش ممکن نیست اقدام بکشیدن هر قسم تمباکو بکند و ضرر حتمی فوری دائمی باو نرسد، اگر بدقت به پسرانیکه می سیگار می کشند نظر نمائی ملتفت خواهی شد که باندازه که بدخانیات عادت کرده اند بهمان اندازه هم در رشد و نشو و نمای

عضلات شان کسیر و نقصان پیدا شده است، اگر بتوانی یک پسر پیدا
پیدا نمائی که بمقدار متعنابهی[1] سیگار می کشد و عضلاتش خوب ترقی کرده
و سخت شده و پوستش زرد نیست و سفیده چشمش تار نشده پس چیز پیدا
کشف کرده که بسیارے مردمان دقیق از درک آن عاجز گشته اند
از استعمال تنباکو پسر از رشد می ماند و نشو ونمایش کم می شود و اثر آن بر
مغز مانند اثرش به بدن نمایان و وخیم است، در مدارس رشدیه و
مدارس عالیه از تحقیقات دقیقه واضح شده که شاگردانیکه عادت به تنباکو
دارند از بیرون حد وسط شاگردانیکه پهلو یشان در همان درجه هستند
زیاد تنزل می کنند، تحقیقات کتبی در باب نشو ونمای ارتفاع و وزن
بدن و ترقی قواے فکری شاگردانیکه چهار سال در مدارس عالیہ
ماندند ظاهری دارد که آنهائیکه دخانیات استعمال نمی کنند صدی
بیست و چهار بیشتر از شاگردان همان درجه که عادت به دخانیات
دارند در وزن ترقی می کنند و در ارتفاع صدی سی و هفت و در اندازه
سینه صدی چهل، آنچه در باب مدارس عالیه گفته شد در مورد
مدارس ابتدائی و رشدی در تمام این مملکت صادق می باشد۔
استعمال تنباکو بر قواے مغزی و صحت هر عضو بدن مخصوصًا

---

[1] متعنابه۔ یعنی قابل اعتنا۔ تعداد کثیر۔

بر صحت و قوۃ رشد اعضاے تناسلیہ اثرات وخیمہ دارد، ہرگاہ
اثرات مضرہ کہ از نتیجہ کشیدن یا جاویدن[1] تنباکو محدود و منحصر
باستعمال کنندہ آن بود عواقب ونتائج آن این قدر بدنمی بود. اما وقتے
بیاد بیاوریم بنی آدم اعضائے یک دیگرند یعنی افراد ما سمت حلقات
یک سلسلۂ زنجیر دارند ملتفت میشویم کہ چگونہ صدمہ کہ بدان خود ما رسیدہ
باید باطفالیکہ بعد از ما می آیند ہم برسد چنانکہ چند روز قبل
بتو شرح دادم آنچہ تو ہستی اطفال تو ہم با کمال آسانی
و برطبق قانون طبیعت ہمان خواہند بود و آنچہ درحق آنہا می خواہی
خودت ہم در سنوات رشد خود سعی بنا کہ ہمان طور بشوی، دخانیات
تنہا مضر نمی باشند بلکہ پرخرج و مستلزم خطرات عدیدہ ہم ہستند.

امید این بود کہ امروز پارہ مطالب را درایں مکتوب شامل کنم
اما حالا مجبور ہستم کہ آنہارا بفردا واگذارم، دراین بین خوب است
درایں مطالب فکر کردہ و بخوبی آنہارا بذہن بسپاری

---

[1] جاویدن۔ چبانا۔

مکتوب شانزدهم

عزیزم جمشید

طهارت و قوت بدن و خیال بواسطه خوردن بهترین و مقوی ترین
اغذیه ممکن نیست دوام نماید. خداوند ایران ما را نصیحتی درست
فرموده که اگر بخواهیم قوی و صحت مند و سعادت مند بشویم باید کار هم
بکنیم، حتی قبل از نزول آدم و حوا خداوند یک کارے برایشان
معین فرمود چون کار برای صحت و آسودگی آنها لازم و واجب بود و
بنابراین وقت خود را ببطالت و بیکاری می گذرانند.

طبیعتاً هم هیچ کدام ما ابتداءً بکار میل نداریم و از قرار معلوم
تماماً تنبل بدنیا آمده ایم اما باید کار بما آموخته بشود و بکار وادار
بشویم تا شوق و رغبت بکار پیدا نمائیم، در این صورت گاهی از
انجام آن امور جزئی زیادی که از تو می خواهند شانه خالی نکن در
داخل و خارج از مدرسه نسبت بوظیفه خود صادق باش و آن
ضرب المثل قدیم ذی قیمت را که هر چه اصلاً باید انجام داد بایست
بخوبی انجام داد و هر چه قابل نیست که بخوبی انجام داد اصلاً نباید
اقدام بآن بشود، بیاد بیاور هیچ وقت از زحمت با شرف

خجل و شرمنده مباش و کار خود را بواسطهٔ صحت عمل و انجام آن بدرستی منظم و
موقر بنما. آن وقت در انجام شغل خود احساس افتخار و راحت خواهی کرد
بعضی کارها زحمت بمغز بیشتر می دهند تا به بدن و بعضی هائی دیگر
فقط زحمت بچند عضله بدن می دهند و باقی دیگر را بیکار می گذرانند.
محض اینکه خون آزادی به عصبی برسد و تمام بدن قوی
نگاه داشته بشود لازم است که هر یک از عضلات بدن را
درکار آورد و بهمین جهت تقریباً تمام مردم ورزش لازم
دارند. اما این ورزش چه قسم باشد و بچه طریق انجام بیابد باید
از روی شغل یومیه شخص معین گردد، مثلاً پسر یکه در تمام روز درکار
شیار کردن بوده و عقب خیش رفته است در عصر محتاج
بگردش نیست بلکه خوب است بدریا چه برود قدری پارو
بکشد یا شنا وری نماید یا آنکه یک تغییری در کار بدهد که یک
دستهٔ علیحده از عضلات بدن او درکار بیاید، پس چنانچه
همان پسر بجای شیار یا درونده یا رانندهٔ کار بکند
یک دستهٔ اعصاب خسته را راحت می دهد و یک دستهٔ دیگر
را بما موریت می گمارد و بوسیلهٔ همین تغییر ساده در کار خود راحت
لازمه باو عاید می شود.

فقط معدودے از اقسام کارہا تمام عضلات را بکار می
اندازند وبدیں واسطہ محض آنکہ قوائے بکار نرفتہ درکار آوردہ
بشوند وتمام بدن قوی وصحیح باشد یک قسم ورزش کہ از روے
عقل اختیار شدہ باشد برائے تمام مردم از ہر صنف مفید
خواہد بود، ہر وقت من داخل اطاق پسری بشوم ہر چند آں اطاق
مختصر باشد ہمیں کہ بہبینم یک یک جلد کتاب دینی خود وشش
یا چند جلد کتاب منتخب وردولاب ویک جفت میل آہنی[1] ورزش
در گوشہ اطاقش نہادہ است ہمیشہ از آئندہ[2] آں پسر امیدوار
خواہم گردید، یک جفت میل آہنی ورزش کہ ہر یک دوسہ دقہ وزن
داشتہ باشد قیمتی ندارد امنفعت وفائدہ مفرحی آن بسیار
است اگر بایں میل ہائے آہنی ورزش یک جفت میل تختہ
ویک فنر ورزش وسایر آلات ورزش اضافہ بشود دیگر
بہتر است، ایں ورزش ممکن است سادہ باشد داگر ہر روز
بشود منافع زیادی ازآن عاید خواہد شد، چندیں قسم بہترین
ورزش ہاکہ حالا معین شدہ ابدا میل وغیرہ لازم ندارد۔

---

[1] میل آہنی۔ ڈمبل۔
[2] آئندہ۔ مستقبل۔

گذشتہ از پسران و دختران مرداں و زناں ہم لازم است
کہ در مقابل کار نہ فقط ورزش تنہا بلکہ تفریح و تفرج داشتہ باشند
بین ورزش و تفریح تفاوت کلی ہست، تفریح واقعی ہمیشہ،
عنصر خوشوقتی و خوشحالی را دارا ست، کسیکہ تختہ می برد
یا سنگ می شکند ورزش دارد اما ہمیں بریدن تختہ یا شکستن
سنگ، در صورتیکہ کار روزیہ آدم بشود قابل نیست کہ آنرا تفریح
بخوانیم، حرکت دادن یک چنبہ یا چوب زدن بہ پاردکشیدن[۱]
در قایق[۲] و گرجی[۳] و سواری دوچرخہ آہنی[۴] وچندیں چیزہائے دیگر دارائے
یک مقدار کافی خوشی و مسرت ہست کہ قابلیت اسم تفریح دارند
با تفریح ہمیشہ ورزش ہست اما ورزش شاید خالی از مادہ اصلیہ
تفریح باشد و غالباً ہم خالی ہست، پس ہر وقت مشغول
تفریح شدہ ای وقتیکہ در آن غلو کردی کہ از درجہ
ابتہاج[۵] و خوشی تجاوز کردہ ہماں وقت مبدل بزحمت یا ورزش

---

[۱] پاردکشیدن۔ کشتی کا ڈانڈ چلانا
[۲] قایق۔ کشتی۔
[۳] گرجی۔ جہاز۔
[۴] دوچرخہ آہنی۔ بائیسکل۔ [۵] ابتہاج۔ مسرت

می شود، فی المثل آں طفلی کہ چندیں روز در اطاق مدرسہ یا کارخانہ
بوده اگر یک ساعت در خیابان راه برود یک تفریح واقعی براے
او حاصل می شود اما ہمیں گردش براے آں قراول[۵] کہ دوازده
تا چہارده ساعت در خیابان مامور بوده کار و زحمت است نہ
تفریح۔

لکن بعضی اشخاص ہستند کہ ہر روز با خیال شوق و خوشوقتی و
دل گرمی بکار ہاے یومیۂ خود می پردازند کہ وظایف یومیۂ
خود را بدل بتفریح دائم می نمایند و ایں تفریح از بہترین و
سودمند ترین اقسام تفریح است در مدرسہ پسران و دختراں ای
دیده شده کہ خیال شوق بتحصیلات خود دارند کہ تحصیلات شان
یک قسم بازی براے آنہا محسوب می گردد، پسران و دختران
زنان و مردانیکہ ایں طور باشند از ہمہ صحت مند تر و آسوده و
خوش حال تر اند، پس اے نور چشم عزیز اگر می خواہی صحت مند
و خوش حال باشی و از وجود ت فایده و منفعت برآید کار کردن
بیاموز و با خیال جدیت و شوق خود را در کار مبذول و تمام دکمال
قواے خود را بکار بیاور کہ مقصود عالی و مقدس تو کار را

---

[۵] قراول۔ چوکیدار، کانسٹبل۔

تغییر ببازی بد بدیا اقلاً کارت را تبدل بخوشی گرداند و در بجاآوردن وظیفه خود مسرور وخوش حال باشی. گمان مکن خوشی وآسودگی یک چیزے است که بواسطه تلاش وکوشش عاید شود واین خیال اشتباه بزرگ وخبط است، وظیفه خود را از روے امانت ووفا بجا بیاور درآن وقت خوشی تو را می جوید وازآن تو خواهد بود خوشی وآسودگی می تواند بتو برسد اما تو نمی توانی باآنها برسی.

همان طورے که هر روز باید غذا بخوری درزش هم نهاد بهر اندازه که تفریح لازم داشته باشی بکن اما همیشه بهترین اقسام آن را انتخاب نما وبخاطر بیاور که حتی بهترین اقسام آن ممکن است بواسطه عدم مناسبت موقع یا طرق بجاآوردن آن یا افراط درآن یا مصاحبت بد مضر وموذی گردد.

محض حفظ صحت وتحصیل قوه ونشاط محتاج بخواب زیاد هم می باشی هشت ساعت خواب ممکن است براے بسیارے آدم هاے بالغ کافی باشد لیکن براے پسران و دختران که درضمن رشد هستند ده تا دوازده ساعت درهر بیست وچهار ساعت اگر بموقع خود باشد بیشتر از لازم نیست هرگز تا دیروقت درشب بیدار نمانید براے آنکه ساعت هاے اول شب

برای خواب سودمندتر اند تا ساعت های آخر شب، عادت
بکن که هر صبح تا دیر وقت در رختخواب بمانی این
ضرب المثل صحیح که نزد همه معروف است بخاطر داشته باش
زود خوابیدن و زود برخاستن انسان را صحت مند و دولت مند
و عقل مند می نماید، روی دو شک پری بخواب و هر وقت
برختخواب میروی برو که بخوابی فکر و خیال بخود راه مده و
نفس و خیال را پاک نگاه دار که شب هم باندازهٔ روز در رشد
و قوهٔ نشاط تو مدد خواهد کرد۔

مکتوب هفدهم

عزیزم جمشید

آنچه دی شب و پری شب در باب غذا و ورزش و تفریح
لازمه برای نگاهداری صحت بدن تو گفتم در مسئلهٔ غذا و ورزش
و تفریح برای صحت و ترقی فکر هم بی کم و زیاد راست و درست
است یعنی فکر هم محتاج است که مثل بدن پرستاری یا تغذیه
بشود، قوای دماغی که مهمل مانده باید در ورزش انداخته بشوند

و قوۂ فکر یہ ہم تفریحے لازم دارد، غذا است کہ بہ اسے قواسے بدنی است از راہ دہان داخل بدن می شود اما غذاسے فکری از راہ چشم و گوش و ہر یک از حواس پنجگانہ داخل می گردد، اگر دہان خود را ہماں طور یکہ در مرض لقوہ دہان قفل را واقع می شود ببندی بدنت از گرسنگی می میرد ہمیں طور ہم اگر دالان ہاے ہاے پنجگانہ مغز را مسدود نمائی فکر از گرسنگی خواہد مرد البتہ بسیار مردم دیدہ کہ بواسطۂ نخوردن غذائے مقوی کافی بدن ہاے شان ضعیف می باشد ہمیں طور ہم بسیارے مردم افکار ضعیف و سست دارند چون مغز ہاے شان غذاے خوب ندارد و نیز ممکن است کہ مردم با وجود داشتن غذاسے خوب قسمے از آں بخورند یا چناں مقدارے از آن صرف بکنند کہ معدہ خود صدمہ برسانند. و آنرا مریض بکنند ہمیں سبب بدن از گرسنگی می میرد ولوانیکہ[1] معدہ پر باشد چون البتہ ملتفت ہستی کہ تربیت و پرورش بدن فقط از مقدار غذائے کہ می خوریم نیست بلکہ از مقدارے است کہ منہضم می شود۔

(۱) اگر فکر شمائی ملتفت خواہی شد بتقدر رحم است کہ بہ پسر بیاموزند کہ در ہر چہ می بیند ومی شنود و در ہر چہ بوسیلۂ حواس

---

[1] ولوانیکہ۔ حالانکہ۔

پنجگانه یادمی رسد دقیق و با ملاحظه باشد نه فقط آنچه می بینی
و میشنوی تو دفکر تو می دهد و ترا هوشیار و عاقل می سازد
بلکه همان چیزی که در فکر تو داخل می شود و آنرا هضم می نمائی قوای
فکری ترا تقویت می نماید. هر وقت مطالعه می نمائی خیال بکن
که چه مطالعه می کنی و پس از خواندن درس هایت ببین چه آموخته
و هر چه داخل فکرت می شود کاملاً آنرا هضم نما یعنی بخوبی تفکر خود
بسپار تا جزو فکر تو بشود مثل اینکه هر چه می خوری باید هضم
نمائی که جزو بدن تو بشود و ترا قوت بدهد

در هر غذائی که بفکر می دهی بسیار احتیاط بکن همان قسمی
که نمی گذاری غذای ناپاک داخل دهانت بشود همانطور هم نگذار
که مطالب ناپاک ناصحیح چه از خواندن روزنامه و چه از لبهای
دیگران در فکر تو داخل بشود و شکم و معده خود را که محفوظ نگاه
میداری خیالات و افکارت را هم حفظ نما همچنانکه اشخاصی
دیده که بواسطه مقوی نبودن غذای ایشان گرسنه و ضعیف
بوده اند همانطور هم تو و من پسرانی دیده ایم که بسیار بخواندن
کتب معتاد بوده اند و اغلب از وظائف خود غفلت می
کردند تا بخواندن بپردازند و در کوچه و در کلاس و در مدرسه همه

مشغول مطالعه بوده اند ومع ہذا بعوض اینکه ہوشیار می شدند افکار
وخیالات شان خام وبے اساس بوده وخود شان از ہر مطلبے
جاہل وعاری بودند، تقصیر شان نه این بود که کتاب نمی خواندند
بلکه این بود که آنچه می خواندند سودمند وصحیح نبوده لهذا افکار شان
بے قوه مانده روز بروز سال بسال ضعیف شده است۔
چنانکه در مکاتیب سابقه بتو گفتم که اگر بدن صدمه بیابد ممکن
نیست فکر ناقص نشود ہماں طور ہم ممکن نیست فکر را ضعیف یا
ملوث بنمائی یا صدمه بآں برسانی واذیتے ببدن ننموده باشی
پس برائے خواندن کتب خوب انتخاب بنما، کتاب تاریخ وشرح
احوال اشخاص بزرگ وفنون وعلوم بحران ومسافرت نامه
وسیاحت نامه وکتب اخلاقی ومذہبی مطالعه بکن وحکایات
وچیزہائے بے فائده را نخوان، این قدر کتب خوب ومطالب
ومواضیع عالیه ہست که اطلاع بر آنہا برائے تو از واجبات است
که ابداً جائز نیست وقت خود را بمطالعه کتب ناصحیح وبے فائده
صرف بنمائی ہماں طورے که طبع ہوشمندی داری که باید غذایش را
معین بکنی بہماں قرار ہم یک طبیعت اخلاقی وروحانی داری که
بایست آنہا را تغذیه بنمائی وبہماں قسمے که بدن در وقت صحت

گرسنۀ غذا و فکر محتاج علم و دانش می شود همان طور هم طبیعت روحانی صحت مند جویائے فضایل و مطالب روحانی است و اگر در عقاید مذهبی تو رخنه پیدا بشود و عقیده ات نسبت بواجبات دینیه و کلام الله و کتب دینی و مصاحبت آدم هاے مومن سلب گردد طبیعت روحانی تو صدمه می بیند و ضعیف می شود و سلب قابلیت از تو می گردد، همان طورے که طبیعت جسمانی خود را غذا می دهی طبیعت فکری و اخلاقی خود را هم باید تغذیه کنی نظر باین که رابطۀ که مشغولیات بفکر دارند مثل آن است که تفریح نسبت به بدن دارد پس بجا است که در اینجا فوائد مشغولیات سخن برانیم و شرحش را بیان کنیم۔

انواع و اقسام مشغولیات هست در بعضے از آنها حرف و اعتراضی نمی رود و برخی از آنها محل گفتگو است و بسیارے از آنها یقیناً و حتماً بد می باشند. حالا امکان ندارم مخصوصاً بگویم کدام به و کدام خوب است لیکن می توانم چند قانون درست بیان کنم که در این مورد دستور العمل قرار بدهی۔

اولاً هر یک از مشغولیات که اسباب خرج زیاد براے تو می شود بآن اقدام نکن، مشغولیات فقط محض انصراف

خیالند وسودمندی وفایده داشتن آنها نباید باعث مخارج زیاد
بشود وبعبارت اخری لهو ولعب محسوب گردد. ثانیاً باید از چنان
قسم باشد که هرچه حالات تو از انصراف از خیالات و راحت
لازم دارد بتو برساند نه اینکه فقط برای شوخی و امرار
وقت باشد.

ثالثاً مشغولیات تو نباید بحقوق دیگران و مخالفت نماید یا
آنکه مانع وعایقی در راه دیگران باشد.

رابعاً هریک از مشغولیات که بواسطهٔ کثرت خوشی و دلچسپی
اسباب غفلت انسان از وظایف خانگی یا مذهبی یا معاملهٔ
خود آدمی شود خطرناک است وبایست از آن دوری جست.

خامساً هریک از مشغولیات که مشغول شونده بآن در روز بعد
بانجام وظایف زندگانی خود شوق نداشته باشد مضر و بکلی
مذموم است.

سادساً هریک از مشغولیات که از حیث عفت وعصمت مذموم
و در مطالب دینیه و امور مقدسه تولید شک نماید و تو را از خانهٔ
خود کم میل بکند و ملاهی را در لباس خوشنما بیاراید و مهیج هوا و
هوس گردد یا اخلاق را سست بکند از مشغولیات ناصحیح و نکوهیده

است و باید از آن اجتناب کرد.

در مسئله بازی و مشغولیات فکر کن و هوشیار و محتاط باش همان طوریکه ممکن است با خیال شوق و شغفی داخل کار بشوی که زحمات یومیه تفریح مبدل بشوند همان طور هم ممکن است که در مسئله تحصیل و مطالعه و کارهای مغزی خیال بشوق اقدام نمائی که همان عنصری که جالب بازیست آنرا سودمند می نماید در تحصیل و مطالعه و کارهای دماغی هم حاصل گردد، اگر با خاطری منشرح و قلبی منبسط داخل بشویم نه تفریح نه مشغولیات و بازی اسباب اغوار نفس ما می شوند و نه هم ما را معرض خطرات وخیمه می سازند۔

انتخاب طلیعهٔ نور

پیدائش صنایع و اختراعات

زندگانی بشر کنونی و آلات و ادواتیکه در دست افراد جامعه هائے بشری دیده می شود نتایج افکار و تجارب بلیون ها نفوس سالفه می باشد. اختراع این آلات و ادوات در اثر تجارب. اتفاقات و احتیاجات بعمل آمده است مثلاً انسان بتجربه فهمیده است که از تماس[۵] طولانی دو تیکهٔ چوب خشک تولید آتش می شود و ازین تجربه که توسط یکے از افراد شده سایرین نیز تقلید و استفاده نموده و بعد افکار در تسهیل حصول آتش جمع شده وسایل دیگر جهت بدست آوردن آن پیدا کرده اند باآنکه طبخ خوراک و پختن غذا در اثر اتفاق کشف شده مثلاً یک کپر یا یک خانه دهقانی که دران گوسفندی بوده آتش گرفته و پس از سوختن اثاث البیت و اطفاء حرارت برائے بدست آوردن بقیة البیت حرق و در میان آلات و ادوات معروفه تفحص می کرده اند که انگشت یکے از متجسسین ببدن گوسفند بریان شده فرو رفته و تالمی که حرارت در دست او تولید نموده بر حسب معمول طبیعت

---

[۵] تماس، رگڑ۔

بدهان خود فرو برده و ذائقه او در این ضمن طعم خوشی را احساس
و ابراز مطلب بسا یرین کرده جمیعاً بخوردن گوسفند مطبوخ
مشغول شده اند و از این وقت بعد گوسفند را در کپری کرده
و آنرا آتش می زدند تا بآن وسیله گوشت مطبوخ تحصیل
نمایند بمرور زمان ملتفت شده اند که بدون سوختن لانه و خانه خود
بوسیله کشتن حیوان و بریان کردن گوشت آن در روی آتش
نیز می توان تحصیل خوراک پخته نمود و کم کم وسایل دیگر برای
طبخ معمول گشته تا بامروز رسیده که با نواع اقسام مختلفه طبخ و
تهیه خوراک می شود.

عظمت مخترعین عالم و اختراعات آنها منوط بجهل زمان آنهاست
مثلاً آن کسی که در شش هزار سال قبل یا پیشتر اختراع چرخ
را نموده همان درجه عظمت را داراست که مخترع ماشین
بخار یا تلگراف بی سیم دارد چه بواسطه اختراع ساده که در دوره
خود بسی عظیم بوده انسان آن عهد موفق شده است معمولاً تیراکه
بوسیله یک حیوان اهلی از قبیل اسب و الاغ حمل می نموده بوسیله
چرخ و شکل عرابه با همان حیوان پنج مقابل آنرا حمل نماید یا مخترع
ده ارقام حساب همان اهمیت را داراست که مخترع علم جبر

دارا می باشد بلکه می توانیم با مقایسه زمان و ضیق فکر مردم آن دوره ایها اختراع ساده را ایسی مهم تر و عظیم تر از اختراعات امروزه بدانیم که فکر انسان این طور تربیت یافته و آماده شده است و وقتیکه دقت کنیم برما معلوم می شود ترقیات نوع بشر در اختراع خیلی بطی بوده زیرا که هر چه امروزه در دست بشر ملاحظه می شود توسط هزاران اشخاص و جرح و اصلاح شده تا اکنون اشکال را بخود گرفته مورد استعمال گردیده اند۔

از پنج نژاد بشری فقط نژاد ابیض و بخصوص آریایها در اختراعات صاحب استعداد و افزودولی اساساً اختراع بواسطه احتیاج می شود یعنی ملتیکه احتیاجات آنها زیاده بوده در صدد رفع احتیاجات خود برآمده و نتیجه آن اختراعات شده است و ملتی که طبیعت و صنعت اقلیم و سایل آسایش آنها را آماده نموده ابتکار اختراع و صنعت نپذیرفته اند و از همین نقطه نظر است با وجود آنکه این ملل با دیدی از نژاد آریایی و از همان طائفه اروپائی ها می باشند اختراعاتی در عالم نکرده اند زیرا مقتضیات آب و هوا و عدم احتیاج و اجبار آنها را از تفکر در اختراعات و کشفیات عالی باز داشته اند۔

تمدن و اصول حفظ الصحت

اصول حفظ الصحت که مراعات آن لازم و می توان از اعمال روزمره دانست بقرار ذیل است. اولاً نگاه داری سر در موقع راه رفتن و نشستن بطور مستقیم بحدیکه گردن به پشت یقه متکی باشد. نگاه کردن چشم عابرین و مخاطبین در معابر و در محل کار شغل آنکه همه آنها به انسان متوجه شوند. نتیجه این طرز نگاه داشتن سر عمل جهاز تنفس را تسهیل و مرتب نموده و آن طرز نگاه کردن انسان را در نظاره صاحب شخصیت جلوه می دهد. دوم عقب انداختن شانه ها در موقع راه رفتن و نشستن و نگاه داشتن بدن در خط مستقیم در حال سکون و حرکت. حقیقتاً کسالت و بیحالی اغلب مردم از اینست که خود شان را به راه می برند و هرچند این طرز حرکت در نظر بعضی ناپسند و حمل بتفرعن تشخص می کنند و سر بگریبان بودن و جلو پا نگاه کردن را از آداب می شمارند ولی با احساسات اینقبیل اشخاص باید اعتنائی نمود سوم ورزش در تنفس باندازه یک ربع برای اشخاص لاغر و ضعیف و نیم ساعت برای اشخاص سمین این ورزش

بهتر است بطور ژیمناستیک معمول بین اروپائی ها بوده متضمن ورزش تمام عضلات بدن باشد ولی بحدی که بدن عرق ننماید بهترین ورزش آنست که بدون اجبار و اکراه توأم با فرح وخوشحالی باشد مثل رفتن با عده رفقاء ببالای تپه ویا غشته در دویدن ویا اسپرت های مفرح دیگر غرض ازاین ورزش یومیه پهلوان شدن نیست بلکه برای آنست که توازن حفظ نموده وجوارح واعضاء را حسن جریان خود وادارد. این مسئله را نیز باید درنظر گرفت که ورزش زیادی برای اشخاص ضعیف ولاغر مضر بوده وآنها را ضعیف وناتوان تر می کند. چهارم تعطیل کار در هفته یک روز وبیرون رفتن از شهر با عده از رفقای خوش مشرب وگذرانیدن وقت را بتفریح واسپرت درگردش خارج شهر. اجتناب از شراب وافیون واجب ولی تدخین سیگار وصرف قهوه یا چای یا کاکاو بحد اعتدال ضرری ندارد. در خارج شهر شخص باید بوسایل مختلفه خود را مفرح نگاهداشته وقطعاً از فکر یا اشتغال بکتاب وقرائت احتراز نماید وبهر نحوی ممکن است خود را بتماشا وشغوف بدارد وباین وسیله خستگی که درنتیجه شش روز کار هفته بر بدن ودماغ

وارد شده رفع و برای کار آتیه حاضر شود و در صورتی که وضع هوا مانع گردش بیرون شهر باشد استراحت و تفریح در منزل می توان نمود. پنجم کناره گیری و تعطیل شغل در سالی یک ماه و گذرانیدن آن در اماکن ییلاقی و صرف اوقات با استراحت و تفریح این تعطیل سالی یک ماه برای کلیه اعضاء ادارات دولتی، محصلین مدارس عالیه و کلیه اشخاصی که بوسیله قلم و بکار انداختن دماغ خود اعاشه می نمایند علی الخصوص عصبانی مزاجان لازم است زیرا اشخاص عصبانی قوای خود را بعد افراط صرف می نمایند برای تحصیل قوای از دست رفته تعطیل سالی یک ماه برای آنها لزوم قطعی پیدا می کند و از این رو در دولت می باید اعضاء ادارات را سال یک مرتبه یا دو سال یک مرتبه مرخصی دهد زیرا غالباً اشخاص برای آنکه بیکار و بلاتکلیف نشوند تحصیل مرخصی نموده برای سالهای متوالی بخدمت محوله اشتغال می ورزند و نتیجتاً می شود که یک مرتبه از کار افتاده و مریض گردند و نیز وظیفه دولت است که حتی کمپانیها و تجارت خانه ها را هم مجبور نماید که این اصل را درباره اعضاء و کارکنان خود معمول و مجرا دارند

و اشخاص ہم باید در نظر بگیرند کہ قیام بچندین شغل دماغی براے
پیدا کردن باعث خرابی مغز و تضییع صحت و نتیجہ آن کسالت
دائمی و جنون است در حقیقت استعداد و دماغ بعضی کم است
و براین اشخاص واجب است کہ از فکر و اشتغالات دماغی
زیاد اجتناب نمایند ششم تنفس عمیق و طولانی در حال نشستن
و راہ رفتن این طرز نفس کشیدن کم کم عادت شدہ شخص را
از ابتلا بامراض ریوی محفوظ و اعمال سایر اعضا را نیز مرتب
می نماید و مخصوصاً عمل ہضم را تسریع می کند ہفتم شست شو ہی
در آب گرم ہر ہفتہ یک الی دو مرتبہ بمقتضاے کیفیت شغلہ و
فصول سال و شست شوہی در آب سرد بطور یومیہ و تغسل
در آب سرد براے ہمہ کس ممکن نیست زیرا بان طوریکہ جہت
بعضے مفید می باشد براے برخی مضر حال ہم را دادہ لهذا باید
اول فہمید کہ بدن استعداد آب سرد را دارد یا نہ و این مسئلہ
بشستن یک عضوے از بدن در آب سرد معلوم گردد
یعنی اگر پس از آن فوراً عضو مزبور گلگون شدہ دلالت باستعداد
بدن می کند و مشعر براینست کہ خون حاضر براے جواب
بکاس است و در صورتیکہ کبود در نما و بت حاصل شدہ دلالت

بر مستعد نمودن جسم می کند و در این حال مضر می شود. تغسل
در آب گرم برای رفع کثافت و حفظ نظافت جلد است
و شست شوی در آب سرد برای تقویت عضلات،
اعصاب و روح می باشد. این نکته را باید دانست که در شست
شوی در آب سرد بتدریج سرد کردن آن فایده ندارد و می
بایستی یک مرتبه در آب سرد داخل گردیده یا زیر دوش آب سرد
رفته بدون آنکه آب را تدریجاً سرد نموده و نیز باید در نظر
داشت که شست شوی زیاد بدن یا صورت باعث خرابی
پوست بشره شود و تولید ضعف و بی حالی می کند هم چنین استحمام
دیر بدیر شخص را علیل می نماید زیرا فقط پوست است که فاصله
مابین انسان و موجودات محیط می باشد و چون پوست مریض
شود احساسات و بدن مریض خواهد بود و خرابی پوست دلالت
بر خرابی بدن می کند زیرا پوست سالم بدن سالم را می پوشاند
هستم. اجتناب از خستگی مغز و بدن چه در شغل و چه در تفریح
خستگی علاوه بدین که جوهر حیاتی را از بین می برد حالت
دفاع را در زندگانی معدوم و انسان را عصبانی و فراموش
کار و بی حوصله و بالآخر از سرشاری حیات بی نصیب

می کند چناں کہ حیوانات نیز وقتے زیاد تعقیب وخستہ شدند از تقاضائے حفظ حیات وجان عاجز ماندہ تسلیم می شوند لذا می توان گفت کسالت اغلب اشخاص از خستگی فوق العادہ بدن ویا داغ آنہا است کہ بہ اثر ادامہ کار بطور فوق العادہ بدون رفع خستگی رخ دادہ است نہم خوردن یک ملین ہر ماہی یک مرتبہ اہم از ایں کہ آثار سوء ہضم ویبوست موجود باشد یا نباشد عموماً اشخاص تا مریض نشوند بخوردن ملین یا مسہلے نمی پردازند در صورتیکہ می بایستی قبل از نا خوشی معدہ وامعا را پاک نمودہ وہمانطوریکہ چرخ ہائے یک ماشین محتاج بشست شو وروغن مالی است بدن انسان نیز محتاج بہ مسہل وملین است. دہم رفع علت درد ہرگاہ درد عضوے عارض شود نہ اسکات آن بوسیلہ ادویہ مخدرہ. درد یک مخبر درونی از صدمات واردہ باعضا راست وکذا انبایذ فقط اسکات آنرا فراہم آورد بلکہ علت آنرا مرتفع ساخت مثلاً اگر عضوے از بدن بسوزد بوسیلہ ادویہ ممکن است آں عضو را بے حس کردہ ودرد را تخفیف دہد ولے عدم احساس درد رفع سوختگی نکند بلکہ غفلت از معالجہ است پس وقتے

که بوسیله دوائی اسکات ورود فراهم شده غفلت از معالجه
ورفع علت نباید نمود.

اشخاصیکه بوسیله قلم اعاشه می نمایند وبکثرت مشغله و
زیاده کار نمی توانند فروع حفظ الصحت را مراعات
نمایند می بایستی صبح زود از خواب برخاسته بقدر ربع
ساعت ورزش نموده ولقمة الصباح که مقوی ومختصر باشد میل
نمایند وچون از منزل حرکت کرده بسر شغل خود می روند اولاً
در راه بکمال سرعت حرکت نمایند زیرا راه رفتن درصورتیکه
سریع باشد ورزش است ودرصورتیکه بطور آهسته باشد فایده
بران مترتب نیست وضمناً نفس هاے عمیق طولانی بکشند و
چون براے صرف ناهار بروند باز همان طور با سرعت حرکت
نموده نفس هاے عمیق بکشند وچون صرف غذا گردند باندازه نیم
ساعت استراحت وخواب کرده باز با سرعت بسر شغل خود بروند
اقلاً در راه ده دفعه نفس عمیق بکشند این گونه تنفس جهاز هاضمه را
درعمل خوذ نموده هضم غذا را تسریع می کند وعصر را می بایستی
بتفریح وتماشا گذرانیده ودر موقع معین بصرف شام
پرداخته در ساعت معین نیز بخواب روند بدیهی است آنچه

در مقالات گذشته ذکر گردیده باید اجرا نموده و همیشه در نظر خود نگاهدارند۔

تکالیف و وظائف

هر فردے وظائفے نسبت بنوع خود دارد و در هر حالیکه هست موظف و مکلف باداء آنست۔ انجام خدمات یا در مقابل دریافت اجر و پاداش یا بدون اجرت و مزد است و در هر صورت شخص مکلف است که باکمال صداقت و کوشش آنها را انجام دهد و بهترین طرز انجام خدمات نیز آنست که از حدود خود خارج نشود۔ مثلاً اگر شخصے را مدیر کارخانه پارچه بافی بقسمت رشتن نخ گماشت و این شخص از حدود تجاوز بماشین نساجی هم دخالت نمود حسن خدمت بخرج نداده زیرا که ممکن است ازین مداخله بیجا ماشین نساجی خراب شده و باعث ضرر و خسارت گردد و بچون تعین وظائف چنین کس با مدیر کارخانه است اگر او می دانست که آن شخص بقسمت نساجی نیز می باشد البته باو اجازه می داد که در آن قسمت نیز دخالت نماید۔ در حقیقت بدبختی ملتے از

وظیفہ ناشناسی و دخالت ہائے اضناف وطبقات آں در امور یکدیگر و عدم مجازات در مقابل قصور از وظیفہ و خدمت است دستے را می تواں خوش بخت خواند کہ افراد آں وظیفہ شناس بوده حدود ہر یک متعین باشد و بدانند کہ در مقابل انجام وظائف خود بحصول پاداش موفق شده و در صورت قصور از ایفار وظیفہ معینہ مجازاتی خواہند داشت. بالجملہ پاداش و مجازات افراد ملل را وظیفہ شناس می نماید و عدم رعایت ایں اصل مبرہن و ثابت مورث ایجاد بےنظمی و بے ترتیبی است و چوں نظم و ہمی سیلین ازمیان رفت و ایں رکن یعنی پاداش و مجازات تنزازل پیدا نمود انسان از وحوش و سباع درنده تر و متعدی تر می شود۔

علاوه بر خدماتے کہ در مقابل اجرت و مزد است خدماتے نیز ہست کہ تنہا شیرینی وجدان و روشنی قلب در دح اجر و مزد آنست کہ غفلت از آن گناه عظیم و تقصیر بزرگ شمرده می شود مثلاً اگر انسان بیچارهٔ را در حال غرق شدن بیند و نجاتش برائے او ممکن باشد با نظرے اقتضائے تکلمند یا حریقی در خانہ اتفاق افتد و قدمے برائے اطفار نار برندارد سارق وظیفہ و پیشگاه وجدان مسئول است کہ بدرجات از سارق مال در نظر

هوشمندان با وجدان حقیر تر و پست تر است. انسان چه غنی و چه فقیر تکالیف و وظائفی نسبت بجامعه بشری دارد و با کمال مجاهدت باید به انجام آنها همت بگمارد و کسی که خود را ذمه دار هیچ خدمتی نداند و در دورهٔ حیات جز پیروی نفس اماره راهی نه پیماید و از هرگونه مسئولیت نهانی وجدانی شانه خالی کند از حیوان پست تر بشمار میرود چه انسان حقیقی کسی است که خدمت بنوع را وظیفه خود دانسته و حتی القوه در رفاه و آسایش نوع خود بکوشد. انسان همیشه باید بیاندیشد که خلقت عبث ننموده و بر خود واجب شمرد که به اندازه استطاعت در قوه خدمتی بجامعه بشری نماید. چنانچه سایرین گروه واره از عملیات آنها متمتع شده است نوبت می باید از نتیجه عملیات وی نیز سایرین بهره مند و مستفید گردند. از شخصی که اوقات خود را صرف خدمات نوعی می کرد سوال کردند که چرا ابتدا برای رفاه حال خود و عائله خود صرف وقت نمی نمائی و خود را آگذارده به مردم می پردازی جواب داد برای آنکه اگر برای نفس خود تلاش کنم بیک نفر خدمت کرده ام و لی حال نتیجه زحمات و خدمات من شامل حال جامعه می شود. در حقیقت اگر این فکر

در مغز افراد ملتی رسوخ پیدا کند آن ملت در سعادت ابدی
خواهد بود. انسان مؤظف با دار خدماتی بنوع خود می باشد
وگاه لازم می شود که در راه ادار وظیفه جان گذارد. چنانچه
در جنگ ماراتان که قشون داریوش کبیر سلطان ایران از
قشون معدود یونانی شکست خورد. ایرانی ها بوسیله کشتی های
خود مجبور بفرار شدند در حینی که عده از قشون ایران داخل
در کشتی شده و عازم فرار بودند یک سرباز یونانی داخل
در آب شده یک کشتی ایرانی را برای منع جمعیت آن از
فرار با دست راست خود می چسپد و چون فراریان از هول
جان دست راست او را می برند کشتی را با دست چپ خود
می گیرد و چون دست چپش نیز مقطوع می شود با دندان کشتی را
نگاه می دارد بالآخره بواسطه ضربات پی در پی کشته شده و
در اثر این جانفشانی سایر رفقای او رسیده و تمام جمعیت کشتی
بمساعی و جدیت او بدست خصم اسیر و مقتول می گردند و هم چنین
در قشون کشی خشایارشا پسر داریوش کبیر برای فتح مملکت
یونان عده معدودی یونانی تنگه ترامپل که نقطه محل عبور و جاده
قشون ایران بیونان بود می گیرند و با وجود تمام مساعی

وحملات شدید ایرانی ها موفق بدفع این عده و باز کردن راه
خود نمی شوند تا آنکه یک شبان خائن وطن فروش موسوم به
فیالتس داخل در خیمه سران سپاه ایران شده مبلغی از
آنها گرفته جمعی از قشون ایران را از راهی که مخصوص عبور گله
بوده و معدود بود محافظ یونانی در آنجا قرار داده بودند بداخل
مملکت یونان هدایت می کند و وقتیکه یونانی ها ملتفت این واقعه
می شوند ایرانی ها را در عقب خود مشاهده می کنند ولی با وجود
خطر مهمی که برای خود می بینند عده کمی از آنها فرار و مابقی پایداری
کرده مرگ با شرافت را بزندگانی ننگین ترجیح می دهند تا حدی
استادگی می کنند که تماما با سلطان اسپارت که موسوم به لیونیداس
بود کشته می شوند . اینان وظیفه شناسان حقیقی بوده اند
و در نتیجه همین قوت و استقامت در حس وظیفه شناسی بوده
که ممالک بزرگ مثل لیدی مدی مقهور ایران گردیده و ملت
کوچک یونان استقلال خود را حفظ نموده و با یک مملکت با قدرت
و عظمت مثل ایران رقابت و همسری می نمود یعنی ملت
وظیفه شناس هیچگاه نمی میرد و با شرافت و افتخار در عالم
زیست می نماید چنانچه می بینیم ملل قدیمه مثل آشوریان

بابلیان کلدانیان مدیان همگی از میان رفتند و هیچ کدام امروز دارای حکومتی از خود نیستند و ملت یونان هنوز دارای استقلال بوده و مملکت کوچک خود را در مقابل دول قویه و بزرگ اروپا محفوظ داشته است

انتخاب

سیاحت بر دور ادور کرهٔ زمین

مترجمهٔ محمود طرزی

فلیاس فوق بساعت یازده و نیم از خانهٔ خود برآمده بعد ازانکه پنج صد و هفتاد و پنج بار پاے راست خود را در پیش پاے چپ خود، و پنج صد و هفتاد و پنج بار پاے چپ خود را در پیش پاے راست خود نهاده قطع مسافه نمود در پیش دروازهٔ عمارت جسیم (کلپ ره فورم) که بمبلغ سی لک طلاے انگلیزی بوجود آمده واصل گردید، و در دالان نان خوری که پنجرهٔ بزرگ بلورین آن بسوے باغچهٔ که بنا بر رسیدن موسم خزان برگ هاے درختان آن رو بزردی نهاده بود باز می شد درآمده. فلیاس فوق، همیشه در همین دالان طعام می خورد.

طعام روز او ازین چند چیز مرکب بود: یک ــــ (چرز) یعنی

چیزہائے دہن مزہ، یک یخنی ماہی لعاب دار، یک گوشت کباب با سمارق، یک شیرینی انگور فرنگی را ونہ زدہ، یک پارچہ پنیر (چسٹر)، یک کاسہ چائے لبسیار اعلا کہ مخصوص برائے کلب از چین می آید۔

چہل و ہفت دقیقہ از ظہر گذشتہ بقرار عادت مستمری کہ دارد بہ دالان بزرگ بسیار مزین آراستہ و پیراستہ کلب بیامد و در آنجا یک خدمتگار اخبار ہمان روزہ (ٹائمس) را در پیش روے او بقرار عادت بر میز بنہاد۔ او نیز چنانچہ مقرری او ست اخبار مذکور را باز کردہ بمطالعہ مشغول گردید۔ مطالعہ اخبار مذکور جنٹلمین را القدر سہ ساعت چہل و پنج دقیقہ سرگرم نمود۔ بعد ازان مطالعہ اخبار دستاندارد تا بوقت طعام شب دوام ورزید۔ طعام شام نیز بہمان شرایطے کہ در روز ذکر گردید تمام یافت۔ اما یک بریانئے ترببیہ دار انگلیزی علاوہ شدہ بود از ساعت شش بیست و نہ دقیقہ گذشتہ بود کہ باز بہ دالان بزرگ داخل گردید۔ و بمطالعہ اخبار (مورننگ پوسٹ) آغاز نہاد۔ بعد از انکہ او از مطالعہ فارغ گردیدہ بود دیگر اعضاہائے کلب نیز یگان یگان بہ دالان آمدہ در پیش میز قطعہ بازی جمع می شدند۔ مستر فلیاس فوق بہ

(ولیست)، نام بازی قطعه خیلے بتلاست۔ اعضائے جمع آمده عبارت
ازیں چند نفر یست که آنہا نیز ہمچوں فلیاس فوق از مبتلاشدگان
ایں بازیست۔

مہندس (اندره ستوراست)، صاحب بنک سول یون دساموئیل
فالانتن)، تاجر شراب جو (طراس فلاناغان) از امورہاے بنک
لندن (رالف)، نام یک جنٹلمین توانگر که همه شان خواه از جہت
توانگری، وخواه از جہت حیثیت و اعتبار۔ از اعضاہاے معتبر
کلب شمرده می شوند۔

اعضاے مذکوره ببازی سرگرم شدند۔ دریں اثنا فلانا
غان پرسید که:

خوب! رالف، ایں مسئله دزدی چساں شد؟

اندره ستوراست۔ چہ ساں لشود۔ از بیته بنک شد۔ ہمیں قدر!

رالف۔ اما امید می کنم که دزد گرفتار شود۔ چونکه پولیس ہاے
بسیار ماہر کارشناس بہر طرف اوروپا، و امریکا برا اے
بدست آوردن دزد و فرستاده شده واست۔ در ہر بندرگاه
و الیست گاه ہا ایں امور ہا موجود اند که به ایں سبب فرار کردن
و رہائی یافتن دزد و مشکل بنظر می آید۔

ستوراست. آیا شکل سارق را می شناسند؟

رالف. اولا این یک را بگویم که این دزد از دزدهاے عادی و بی‌هیچ نیست!

فلاناگان. کسیکه بقیمت که پنجاه و پنج هزار پوند بانکنوت یعنی نوت را بدزدد او چسان دزد نیست؟

رالف. دزد هست، اما از دزدهاے سرسری و هرجایی نیست!

فلیاس. بلے اخبار د مورننیگ پوست، خبری دهد که این، دزد یک جنتلمینی بوده است!

فلیاس فوق این سخن را گفته، باز ببازی مشغول گردید.

کیفیت این دزدی که سرمایه بحث و مثال همه اخبار هاے انگلستان شده بود سه روز پیش ازین بوقوع آمده بود. بایں صورت که یک دسته بانکنوت که بقیمت پنجاه و پنج هزار پوند بود از سر میز صندوق دار بنک لندن دزدی شده بود کسانیکه بگویند، صندوق دار را چرا هوش نکرد؟، بجواب او گفته می شود که در آن اثنا صندوق دار به ثبت کردن سه شاهی دسه پیسه مداخلات در کتابچه دفتر بنک مشغول بوده دقت و فرصت آنرا

نداشت که باطراف خود نظر بکند!!

باوجود این هم باین قدر عذر مختصر ضایع شدن این قدر مبلغ عظیم خواسته نمی شود. مگر این که یک قدرے از احوال بنک لندن که مهم ترین بنک هائے عالمست معلومات و آگاهی حاصل نمائیم این بنک از غدر و خیانت اہالی ہیچ گاه شبهه و اندیشه ندارد. در بنک. نه محافظ، نه پولیس، نه کتاره هائے آهنین موجود است. طلا، لنقره. بانکنوت. جواهر آشکار و عیان که دست هر کس به آں رسیده تو اند افتاده است.

زیرا از شرف و ناموس آئیندگان. وروندگان معامله داران بنک شبهه و اندیشه کردن جائز نیست حتی روایت می کنند که یک روزے در دالان بزرگ صندوق خانه بنک کلبعه با مردم در آنجا بودند یکے از اشخاص موجوده بر سر میز صندوق دار یک سلچه طلائی که لقدر نیم سیر وزن داشت دیده آنرا برداشته تماشا کردن گرفت بعد از آنکه او تماشه نمود شخص دیگرے که در پہلوے او بود آنرا از دست او گرفته تماشه کرده هم چنین دست بدست گردش کرده تا بد آخر دالان برفت. وباز دور کرده به جائے که بود آمده گذاشته شده حال آنکه صندوق دار از کارے که،

داشت سرخود را هم بالا نکرده بوده.

ولے وااسفا که در این بار چنین نشده، پاکت با نکنوت پنجاه و پنجهزار پوند که از سر میز صندوق دار برداشته شد دوباره بجالیش برنگشت. لهذا در وقت شام که بانک را می بستند بجز اینکه پنجاه و پنج هزار پوند دزدی شده را در حساب دفتر ضرر و زیان بانک قید و ثبت نمایند دیگر چاره ٔ باقی نماند.

بعد از انکه سرقت ثابت شد. ازطرف اداره ٔ پولیس لندن به لیانها یعنی بندرهاے مشهور دنیا مانند غلاسقو ، پادرسولی، برندیزی، نیورک وغیرهم خفیه ها. یعنی جاسوس هاے پولیس فرستاده شد. باین خفیه ها دو هزار پوند مکافات وعده شد. واگر مال دزدی شده بدست بیاید درصدی پنج نیزازآن به یابنده ٔ آن داده می شود. اینست که در دالان کلب ره فورم برسر میز دولیست، بازی در میان اعضاے مذکوره نیز از کامیابی و عدم کامیابی خفیه هاے پولیس مکالمه و مباحثه جریان می یافت، مستر رالف، طرفدار این بود که وعده مکافات خفیه ها را کامیاب خواهد نمود. اما رفیق او آندره ستوراست بر این فکر او اشتراک نمی ورزید. اندره ستورات گفت

بفکر من می آید که کامیابی بطرف دزد باشد،، وخفیه هاے بیچاره بجز زحمت و ماندگی دگر بهره نیابند۔

رالف۔ حال آنکه من می گویم دزد رهائی نخواهد یافت۔ چراکه همه راه هاے مرور، وعبور در زیر نظر دیده بانی گرفته شده است، پس بکجا خواهد رفت؟

ستوورات۔ نمی دانم که کجا خواهد رفت! ولے این قدر می دانم که دنیا خیلے بزرگست۔

فلیاس فوق سر برداشته گفت۔

دنیا پیش ازین بزرگ بود! نه دراین وقت!

فلاناغان۔ چساں پیش ازین بزرگ بود؟ آیا دریں وقت دنیا کوچک شد؟ بحقیقت که این سخن بمن عجب می نماید! آیا این سخن شما که دنیا کوچک شد ازیں سبب است که دراین وقت به سه ماه سیاحت دور عالم می شود؟

فلیاس۔ نه به سه ماه! بلکه تنها،، هشتاد روز!!

رالف۔ بلے،، مستر فلیاس فوق براست میگوید، چونکه از وقتیکه راه آهن هندوستان از بمبئی تا به کلکته به اتمام رسیده براے سیاحت دوراادور کره زمین هشتاد روز کفایت

می کند، چونکه اخبار (مورنینک)، آنرا بدیں صورت حساب کرده:- از لندن بر راه برندیزی تا به سویس با راه آهن و کشتی بخار (۷) روز از سویس تا به بمبئی با کشتی بخار (۱۴) روز، از بمبئی تا به کلکته با راه آهن (۳) روز، از کلکته تا به هونغ قونغ با کشتی بخار (۱۳) روز، از هونغ قونغ تا به یوقوهاما با کشتی بخار (۶) روز از یوقوهاما تا به سانفرانسیسکو با کشتی بخار (۲۲) روز از سانفرانسیسکو تا به نیویورک با راه آهن (۷) روز از نیورک باز تا به لندن کشتی بخار، و راه آهن (۹) روز جملۃ (۸۰) روز۔

فلاناغان۔ بلی ایں حساب درست، اما بشرطیکه طوفان ها وخراب شدن راه هاے آهن و دیگر عوارض در آن داخل نباشد۔

فلیاس۔ همه داخل۔

ستورات۔ اگر وحشیان هندوستان، یا امریکا راه آهن را خراب کنند، اگر قطار را بتوقف مجبور سازند، اگر بر ره روال هجوم نمایند، اگر چرخ هاے کشتی از اثر طوفان معطل بماند؟

فلیاس۔ همه داخل۔

ستوررات - این سخن شما، از نظریات خیلے آسان، و بقولے خیلے سہل، ولے اگر کار بعملیات وفعل آید........

فلیاس - بعملیات وفعل ہم -

ستوررات، چوں چنیں است، بر اجرا کردن ایں عملیات می خواہم کہ شمارا تماشا کنم -

فلیاس خیلے خوب! برخیز کہ یک جا بر دیم تا مرا تماشا کنی -

ستوررات - نے! خدا مرا از چنیں دیوانگی نگہدارد - اما بچہار ہزار پوند شرط بستہ می کنم کہ بہ ہشتا د روز سیاحت دور عالم محالست -

فلیاس - نی نی - بلکہ خیلے ممکن است -

ستوررات - چوں چنیں است، اجرا بکنید -

فلیاس - بہ ہشتا د روز دور عالم را اجرا بکنم؟

ستوررات - بلے -

فلیاس - خیلے خوب -

ستوررات چہ وقت آغاز می کنید؟

فلیاس - حالا -

ستوررات - بلے مستر فلیاس ذوق! من شما بچہار ہزار

طلائی پوند درین باب شرط می کنم۔

فلیاس۔ من ہم قبول کردم مستر ستوورات۔

فلیاس فوق این سخن را گفته، و دیگر رفقاے خود را مخاطب نموده گفت در بنک (بارنینگ) بیست ہزار طلائی پوند دارم۔ من ہم به ہمین مبلغ شرط می کنم که اگر به ہشتاد روز سیاحت دورا دور کرهٔ زمین را اجرا نکردم ہمین بیست ہزار طلا از من نے از شما خواہد بود۔

ژدن سولیوان فریاد برآورده گفت۔

اوه! افسوس که بیست ہزار طلا بیک واقعهٔ ناگہانی، و فضاے آسمانی درین راه ضایع و تلف می شود۔

فلیاس۔ قضا و واقعه ہرچه که پیش آید خوش آید!

سولیوان۔ مستر فلیاس! اما شما یک قدرے بخود بیائید۔ این حسابے که اخبار (مورنینگ) نموده، حد اصغر را گرفته است۔

فلیاس۔ ہر حد اصغری که بخوب صورت استعمال شود بہر چیز کافیست۔

فلاناغان۔ اما براے کامیاب شدن برین کار می باید که بحساب تمام از راهِ آہن به کشتی بخار و از کشتی بخار براهِ آہن

خیزان خیزان رفتار نمائید.

فلیاس. بلے، از روے حساب خیزان خیزان رفتار می کنم

سوللیوان. لطیفه می گوئید، مزاح می کنید!

فلیاس. این چه سخن است؟ در جاے که شرط درمیان آمد، یک انگلیز اصیل هیچ گاه لطیفه و مزاح نمی کند. اینست که باز می گویم هرکس که می خواهد من با او به بیست هزار طلائی پوند شرط می کنم که به هشتاد روز یعنی به نه هزار و بست ساعت یا یک لک و پانزده هزار و دوصد دقیقه یا کمتر ازین مدت دور عالم را اجرا می کنم، لیس بگوئید. آیا به هشتاد روز با من شرط را قبول می کنید؟

پنج نفر رفقا یک بارگی گفتند: بلے، قبول کردیم.

فلیاس. خیلے خوب من هم قبول کردم. لهذا قطار ریل دودر از هشت چهل و پنج دقیقه گذشته حرکت می کند. می خواهم که خود را به قطار مذکور برسانم.

ستوارت. آیا شرط ما از همین شب است!

فلیاس. بلے، از امشب.

بعد از ان یک تقویم یعنی جنتری، از جیب خود برآورده

گفت: امروز دوم ماه تشرین اول مطابق برج عقرب روز چهارشنبه می باشد لهذا در بست ویکم ماه کانون اول مطابق برج جدی - روز شنبه می باید که درین دالان، موجود شوم - و اگر به همین وقت موعود موجود نشدم بست هزار طلائی پوندیکه در بنک وبار نینک) دارم از شما خواهد بود - اینست سند این مبلغ -

در حال یک مقاوله نامه نوشته شد - از طرف فلیاس فوق و پنج نفر دیگر دستخط شد - فلیاس فوق از رفقاے خود وداع کرده از دالان بر آمد -

فلیاس فوق نوکر خود پاسپارتو را حیران بحیرت می اندازد

بساعت هفت ونیم فلیاس فوق مبلغ بیست دگنی، در بازی (ویست)، برده بفاصله دوازده دقیقه بخانه خود آمده - دروازه را باز کرده در آمد.

پاسپارتو که پروگرام حرکات آفندی خود را بدقت تمام مطالعه کرده بود از چنین آمدن بے وقت، و مخالفت پروگرام مستر فلیاس فوق که در حرکات او بے نظامی محال می نمود

متحیر ماند. زیرا بنا بر پروگرام مذکور فلیاس فوق پیشتر از نصف
شب باید که نمی آید.
فلیاس فوق، به او تا ق خود بر آمده «پاسپار تو»، گفته
فریاد کرد. پاسپار تو شنید، اما جواب نداد، فلیاس فوق
بے آنکه آواز خود را بلند تر کند باز «پاسپار تو» گفته فریاد کرد
پاسپار تو، در آمد.
فلیاس. این دوم بار است که ترا آواز می دهم.
پاسپار تو، بساعت خود نظر کرد.
—— ولیکن هنوز نیم شب نشد.
—— می دانم. ازین سبب بر تو قباحت نمی بینم. تا به ده
دقیقهٔ دیگر با قطار راه آهن (دو در) بسوے (کاله) حرکت
می کنیم.
در چهرهٔ پاسپار تو علامات تعجب و حیرت پیدا
گردیده گفت:-
—— آیا سفر می کنیم؟
—— بلے، سیاحت دور عالم می کنیم.
پاسپار تو، از حیرت بحیرت افتاده چشمانش از حد عادتیش

بشیتر باز شده ابروانش بالاتر بر آمده ، دست ها و بازو هایش سخنی پیدا کرده در میان لبهاے خود بصدائے پست دفعتہ گفت:

دور عالم ، ؟!

بلے ، دور عالم . هم به هشتاد روز ، به بیست هزار طلا شرط بسته ام لهذا یک دقیقه ضایع کردن نمی شاید۔

پاسپارتو ، بے اختیار ، سر خود را جنبانیده گفت۔

—اما هیچ حاضری سفر را ندیده ایم ، آیا اسباب ها ؟

—به اسباب حاجت نیست تنها بکس دستی ، در میان آں دو پیراهن پشمی ، سه جفت جراب بگذار . برائے خودت نیز همان قدر۔ اسباب و لوازمات خود را در راه می خریم بارانی و لحاف یا حتے مرا نیز بردار اما هوشش کن که بوت هایت محکم باشد۔

پاسپارتو ، از اوتاق آفندی خود بر آمده به اوتاق خود بیامده باخود گفت :- واه ، واه طالع ! من یک چندی استراحت کردن می خواستم بسر گردانئ دور عالم افتادم !

بعد ازاں بے اختیار به حاضری که آفندیش گفته بود

آغاز کرد. بساعت هشت بجے که در آن بموجب امر آفندی کالاے او دخود را جابجا کرده بود بدست گرفته، باپریشانی فکر از اوتاق خود بر آمد و در اوتاق خود را ببست، و در نزد آفندی خود که منتظر اونشسته بود بیامد.

فلیاس فوق حاضر بود و در زیر بغلش کتابچه، که وقت حرکت همه وسایط نقلیه روے زمین را نشان می داد گرفته بود. از دست پاسپارتو بکس را گرفت، در میان آن یک پاکت بزرگ بانکنوت را گنجانیده پرسید-

—آیا چیزے فراموش نکردی؟

نے،

بارانی، ولحاف سفری؟

اینست، حاضر،

بسیار خوب! بگیر این بکس را اما هوش کن که در میان آن بیست هزار طلا بانکنوت موجود است!

گویا آن کاغذ هاے بانکنوت- همگی یک کلچه طلا شده و ثقلت حقیقی پیدا کرده است که بکس از دست پاسپارتو بشنیدن آن سخن بیفتاد-

دالحاصل آفندی با نوکر خود از نردبان خانه فرود آمدند، دروازه خانه را قفل کرده براه افتادند. یک عرابه بکرایه گرفته یک سر بسوی ایستگاه راه آهن روانه شدند

از هشت بیست وقیقه گذشته به ایستگاه مواصلت کردند پاسپارتو از عرابه فرود آمد. از پئے او آفندیش نیز پایان شد اجرت عرابه را داده رخصت کردند. درین اثنا یک فقیره زن بسیار پژمرده پا برهنه که دست یک طفل عریان نالان را بدست داشت به فلیاس فوق نزدیک شده صدقه خواست فلیاس فوق همان بیست طلائی که در بازی ویست برده بود بفقیره زن بیچاره داده گفت :-

بگیر اے نیک تعازن. بسیار ممنون شدم بسرراه من آمدی این را گفته به ایستگاه درآمد. پاسپارتو، از ین حرکت آفندی خود چشمانش پراشک گردیده، در آفندیش بدلش یک قدم نزدیک تر شد -

در دالان بزرگ ایستگاه درآمده دوتکت درجه اول را گرفتند، فلیاس فوق چون درپے خود نگه کرد پنج نفر رفیق کلب خود را دید که برائے وداع آمده بودند فلیاس آنها را مخاطب

نموده گفت۔

آفندیان! اینست کہ می روم، شاهد صحیح بودن سفر دور عالم من تذکره راه داری من خواهد بود که چون در پیش شما بیایم مهرہا و دستخط ہاے شہرہا و موقعہاے مختلف دنیا بر آں خواهد بود که همیں یک سمت سیاحت مرا در نظر شما اثبات خواهد کرد۔

رالف۔ او استر فوق! به ایں چیزہا هیچ حاجتے نیست ما به ناموس و شرف خود شما اعتبار و اعتماد می کنیم۔

فلیاس۔ اگر ایں چنیں بکنید، البتہ کہ بهتر و خوب تر حرکت کرده خواهید بود۔

ستوراث۔ فراموش نکرده دیدنی! کدام روز عودت می کنید؟

فلیاس۔ بعد از هشتاد روز، یعنی در بست ویکم ماه کانون اول ۱۸۷۲ء روز شنبه از ساعت هشت چهل و پنج دقیقه گذشته باز باهم خواهیم دید۔ بخدا سپردیم آفندیان!

از هشت چهل دقیقه گذشته، فلیاس فوق با خدمتگار خود در یکے از خانہ ہاے درجہ اول قطار نشستہ بودند و قطار بحرکت افتاده بود۔ شب تاریک بود، کم کم باران هم می بارید

فلیاس بیک گوشه خزیده هیچ سخن نمی گفت، پاسپارتو بکس گراں بہا را در بغل خود می فشرد۔ دراین اثنا پاسپارتو یک ندائے تاسفانه برآورد۔ فلیاس فوق پرسید که:

—— چه شد ترا؟

—— این شد که... بسبب چابکی ...... دسراسیمه گی... چیزرا ...... فراموش کردم...

—— چه چیز را فراموش کردی؟

—— خاموش کردن چراغ گاز هوائی را که دراتاق من بود

—— چه کنیم پسر؟ تا وقت برگشتن بحساب خودت خواهد سوخت۔

بعداز رفتن فلیاس فوق درلندن آیا چگونه خبرها قیل وقالها شایع می شود

هنگامیکه فلیاس فوق از لندن برائے سیاحت هشتاد روزه دوره دور کره زمین می برآمد، البته که این یک برانیج بخاطر خود نیاورده بود که بعداز رفتن او درلندن این حرکت او چه قیل وقالها را موجب خواهد شد۔ دراول امراین شرط بسیار گراں بہا نیکه درمیان دورفیق بوقوع آمد، درمیان اعضائے (کلب ره فورم) موجب

تاثیر کلی گردید، این مسئله بواسطۀ مخبرها، از کلپ حالا باخبار هائے لندن انتقال یافت. از آنجا نیز تمام اهالی لندن بلکه تمام مردم انگلستان شایع گردید۔

مردم انگلستان، درخصوص شرط بستن قمار خیلے میال و هوسکار می باشند۔ مسئله دور عالم هشتاد روز فلیاس فوق بشدت تمام در میان مردمان لندن بمیدان مباحثه و مناقشه درآمد، از هر طرف داگ طلبان این شرط هجوم نمودند۔ بعضے طرف فلیاس فوق را التزام کردند، کسانے طرف دار عدم کامیابی او شده گفتند که این سیاحت محالست، و برین مباحثه شرط هائے بسیار بزرگ به مبلغ هائے عظیمی درما بین طرف گیران کامیابی و عدم کامیابی فلیاس فوق بسته شد۔

اخبار هائے ((تایمس))، و ((ستاندارد))، و ((مورنینگ ستار)) و ((مورنینگ کرونیکل))، عدم کامیابی فلیاس فوق را ادعا می کردند تنها اخبار ((دیلی تلگراف)) طرفدار کامیابی فلیاس فوق بوده مقوله هائے بسیار مؤثری درین باب می نوشت۔

بعضے فلیاس فوق را مجنون مالیخولیا برقم داده با این چنین شخص دیوانه شرط بستن اعضائے کلب را التحقیر واستخفات

نمودند و به این سبب رفته رفته طرف داران کامیابی فلیاس
فوق کمتر و بے قوت شده می رفتند۔ دراین اثنا اخبار دالوسترا
لندن، تصویر فلیاس فوق را در اخبار خود نشر و درج نمود، از آن رو
بسیاری زنها طرفداری کامیابی فلیاس فوق را التزام نمودند
چونکه فلیاس در چهره و اندام خیلے جوان رعنا ے بود این زن ها
اکثر از قاریه هاے اخبار (ویلی تلگراف) بودند تا آنکه مجموعه
جمعیت جغرافیا در هفتم ماه تشرین اوّل دراین باب یک
مقاله بسیار دور و درازی نشر کرده در باب عدم
کامیابی فلیاس فوق دلایل بسیاری بیان کرده، از ان
رو هر کس از سیاح مذکور روگردان شد۔ مجموعه مذکور نوشت
که براے کامیاب آمدن برین مقصدی باید که حرکت
سیاح و رسیدن او بهر جا با ساعت ها و وقت هاے معین ریل ها
و کشتی ها برابر بیاید که این برابری محالست گیرم که در
ریل هاے اورو پا این برابری موجود شود، آیا در سفر
هاے بحری این برابری را که می تواند که ادّعا بکند؟ در سمرهِ روز
هندوستان، به هفت روز امریکا را با ریل مرور نمودن که
ادّعا کرده می تواند؟ آیا اشتین ریل احتمال خراب شدن را

ندارد؟ سیلاب های برسات های هندوستان یک پلی یا یک مسافه خط راه را در زیر آب کرده نمی تواند؟ طوفان های برف، و تخ بستن راه های آهن امریکا آیا به هفته ها مانع راه سیاح نمی شود علی الخصوص که بیم هجوم وحشیان نیز در آن راه موجود است؛ حرکت سفاین بحریه در زمستان ها اکثر تابع هوا ها و طوفان ها می باشد یک تاخیر جزوی امید های کامیابی سیاحت را سراسر محو می سازد، آیا اگر فلیاس فوق یک ساعت معطل شود، بوقت معین حرکت واپور نرسد، و واپور برود، یک هفته دیگر برای حرکت واپور دیگر انتظار نمی کشد؟ اینست که همین قدر تاخیر برای هم محو شدن امید های کامیابی فلیاس فوق کفایت می کند.

این مقاله یک تاثیر بسیار بزرگی اجرا نمود، طرف داران کامیابی فلیاس یک قلم فرو آمدند، و هر کس از پرو گردان و مایوس شدند، تنها یک شخصی بود که برطرف گیری فلیاس فوق بشدت تمام دوام می ورزید این شخص (لارد والبرمال) نام یک لارد پیر و ناتوان افلیج زده بسیار اصیل و توانگری بود که به سبب بیماریی که داشت از آرام چوکی مخصوص خود،

هیچ گاه فرد آمده نمی توانست و باوجود آنهم برای متقدر گشتن
برای یک سیاحت دور عالم آن قدر هوس کار بود که همه
ثروت خود را برای فدا کردن در آن راه در هر دم و
هر زمان حاضر بود حتی به هشتاد روزنے ابلکه بده سال باجرا
شدن آنهم راضی بود این لارد بر کامیابی فلیاس فوق پنج هزار
طلا شرط بسته بود، و هر کس که دادئی کرد، او به قبول کردن
آن مهیا می بود و چون کسے در باب عدم موفقیت و کامیابی
فلیاس فوق دلایل بر او بیان می کرد او بجواب می گفت
گیرم که این کار از قوت بفعل نیاید ولے باز هم یک
همت و عزم بسیار خوب و بزرگیست! و من باین یک
شکرگذارم که برای چنین یک کار بزرگ دا اقدام
بسیار عالی یک مرد انگلیزی تشبث و ذمه برداری
نموده، نه دیگر قوم۔

انیست که مسئله سیاحت هشتاد روزه دور زمین ابعد
از روانه شدن فلیاس فوق در لندن بدین منوال بود، و طرف
داران کامیابی او روز بروز کمتر شده می رفت، تا آنکه
هفت روز بعد از حرکت فلیاس فوق یک خبر دیگرے

شایع شده سبب محو شدن طرفداران او بیک بارگی گردید
چونکه در آن روز بعد از بیشین دایره پولیس لندن این تلگراف
را که صورت آن در زیر درج می شود از طرف یکے از
مامورهاے خفیه خود که براے گرفتاری دزد بنک بهر طرف
فرستاده شده بود گرفت ۔

صورت تلگراف

از سولیس ۔ به ۔ لندن ۔ بمدیریت پولس :
دزد بنک فلیاس فوق را عقب گیری می کنم ۔ باید که بدون
معطلی امرنامه گرفتاری او را در بمبئی براے من بفرستید
فی ۹ تشرین اول ۱۸۷۲ء "خفیه فکس"
تاثیر این تلگراف خیلے مؤثر، و لبسیار به جابکی انتشار
یافت ، بے چاره فلیاس فوق که عمر خود را به شرف و ناموس
گذرانیده است دزد بنک گردید ۔
تصویر فوتوگرافی فلیاس فوق ، به شکل دزدے که در بنک
در روز دزدی دیده شده بود خیلے مشابهت داشت
اصول زندگانی پنهانی و مستور فلیاس فوق با این سفر

ناگهانی او در پیش نظر وقت و تأمل گرفته شد، به این یک احتمال کلی دادند که این آدم محض از برای آنکه گریبان خود را از دست پولیس وارہاند این شرط هشتاد روزه دور عالم را بهانه گرفته از لندن گریخته است۔

تا اینجا ہفتمین کلب ره فورم چه نتیجه می دہد؟

در وقتیکه دزد حقیقی بنک لندن که «جیمس سترانڈ» نام داشت در هفدهم کانون اول در شهر «نیویورک» گرفتار آمد، شورش و هیجانی که ازین رهگذر در لندن حاصل گردید حقیقتاً شایان ذکر و بیان نیست۔

یک روز پیش از گرفتاری شخص مذکور «فلیاس فوق» در نظر تمام مردم لندن عبارت از یک جانی مجرمی بود که پولیس برای دست آوردن گریبان او عقب گیری داشت۔ بعد از گرفتاری دزد اصلی فلیاس فوق از سر نو جنتلمین صاحب ناموس و عفتی گردید که دور اطراف کرۂ ارض راحت دور عالم خود را اجرا می نماید!

اخبار ها را بگیرد و ببیند با چه مقاله ها چه قیل و قالها؟ شرط
کنندگانی که این مسئله را سراسر فراموش کرده بودند همگی
سر از نو بمیدان قمار بر آمدند، مبالغی که در این بار در میان
شرط کنندگان رد و بدل شد حیرت بخش عقول است نام فلیاس
فوق در زبان زن و مرد، خورد و بزرگ و لندن حکم
ضرب المثل را گرفت

پنج نفر رفیق فلیاس فوق که از اعضای کلب ره فورم
اند و بیست هزار طلا شرط بسته اند، هنگامی که در حق فلیاس فوق
شایعه دزدی بر آمده بود طلاها را در جیب خود شان پنداشته
خیلی مستریح بودند، و چون دزد اصلی سه روز پیش از این ظهور
نمود باز به اندیشهٔ اضطراب عظیمی افتادند، و این سه روز
را بیک بیتابی و نا آرامی فوق العاده بسر آوردند آن فلیاس
فوقی که سراسر از صفحهٔ خاطر ها محو شده بود، سر از نو باز در پیش
روی شان کسب وجود نمود!

آیا درین وقت در کجا خواهد بود؟ در روزی که اصل
سارق جیمس سترانـد توقیف می شد از یوم حرکت فلیاس فوق
از لندن تمام شصت و سه روز گذشته بود، حالانکه در این قدر

مدت از وی هیچ خبرے داده نشد. آیا کامیاب شد؟ یا آنکه
بنابر قاعدهٔ مطرد یک رنگ و یک آهنگ خود به سیاحت
دور عالم خویش دوام می ورزد؟

برای خبر گرفتن از فلیاس فوق به امریکا و آسیا تلگراف ها
کشیده شد، هر صبح و شام بخانه ساویل رو دسے او آدم فرستادند
هیچ یک حوادث و خبرے نیست. انظارت پولیس نیز از خفیه
فیکس هیچ خبرے ندارد. اینست که این مسئله باز از نو باعث شرط
بستن ها و داد و دهناے بلیغے گردید.

بنابرین در روز شنبه، بست و یکم ماه کانون اول در کلب
ره فورم، در کوچه آن کلب ازدحام و جمعیت عظیمی گرد آمده بود
در میان خلایق آنقدر قیل و قال و جوش و خروش دوران می کرد
که بینندگان را بحیرت می انداخت.

بوقت شام از ساعت هفت پنج نفر رفیق شرط فلیاس فوق
یعنی که دو نفر مامور بنیک، ثردن سولیوان، و سامویل فالانتن باشند
باشند، آندره ستوررات دعوتیه رالف و تاجر شراب جو طوماس
فلاناغان در دالان بزرگ کلب ره فورم اجتماع نموده
بودند.

وقتیکه ساعت بزرگ دالان از هشت بیست و پنج دقیقه گذشتن عقرب نشان داد آندره ستورات گفت۔

آفندیان! بیست دقیقه بعد تقادله شرط ما با موسیو فلیاس فوق به انجام می رسد۔

فلانا غان۔ آیا قطار آخرین ریل که از لیورپول می آید بساعت چند داصل می شود؟

رالف۔ از هفت بیست و سه دقیقه گذشته می رسد که اگر به این قطار نیاید۔ قطار دیگر که در نصف شب برسد بدرد ادنمی، خورد۔

ستورات۔ اگر فلیاس فوق با قطار ساعت هفت می آید تا بحال درین جا حاضر می بود و از حالا شرط را برده می بود

فالامتن۔ صبر کنیم، عجله نکنیم، شما می دانید که رفیق ما تا بچه درجه یک آهنگ و یک نسق یک شخصیت! از وقت وزمان معین خود هیچ وقت یک سر مو انحراف ندارد۔ بنابرین هرگاه در ثانیهٔ آخرین وعده ازین دروازه درآید من هیچ بحیرت نخواهم افتاد!

ستورات۔ منهم اگر ازین دروازه درآمدن اورا بچشم

خود بہ بینیم - بہ چشم ہاے خود باور نخواہم کرد -

فلاناغان - بہ راستی کہ ایں تشبث فلیاس فوق معقول نبود چونکہ اگر ہر چہ بکند باز ہم بر دفع کردن بعضے موانع متعدد ربنی شود کہ یکے از آں مانعہ ہا سبب تمام ہاے دادن شرط او می شود -

ژون سوللیوان - علی الخصوص کہ براے آتلگرافی تا بحال ہم نکشیدہ است - از جا ہاے کہ او می گذرد البتہ کہ تلگراف موجود است -

ستورات - خاطر جمع باشید کہ فلیاس فوق شرط راباہی داد زیرا اشما نیز در اخبار ،، شیونغ گزت ،، آسامی مسافرین را از داپور ،، ستینا ،، در لیور پول برآمدہ است خواندید درمیاں آں آسامی نام فلیاس فوق موجود نبود ، حالانکہ براے رسیدن بوقت ایں شرط دیگر داپور داک نیست ، موسیو فوق دریں وقت اگر بسیار سعی ہم کردہ باشد بلکہ خود امریکا رسانیدہ توانستہ باشد -

رالف - بسیار راست می گوئید ! بحقیقت کہ ہم چنیں است فردا رفتہ از بنک بارنینک بیست ہزار طلا را می گیرم والسلام

در این اثنا ساعت بزرگ دیواری دالان کلپ گذشته چهل
دقیقه را از هشت نشان داد۔
ستورات . برادران پنجدقیقه ماند۔
پنج رفیق یک بدیگر خود دیدند۔ اگرچه هرکدام شان خیلے پر
هیجان بودند و لے هیجان و اضطراب خود شان را ظاهر
نمی کردند آندره ستورات گفت۔
اگر کسے درین وقت به بیست هزار طلا در باب نیامدن
فلیاس فوق با من داو بزند من حاضرم۔
عقرب ساعت از هشت چهل و سه دقیقه گذشت، در دالان
مابین رفقا یک سکوت و سکونت تمامی واقع شد!! اما در بیرون
قیل و قال، و شر و شور شرط بسته گان و تماشابینان هر آن
قدر که وقت وعده نزدیک تر می شد افزون تر می گردید،
ژون سولیوان به هیجان تمام بسوے عقرب ساعت دیده
گفت۔
از هشت چهل و چار دقیقه گذشت!!!
بوعده بردن و باے دادن شرط یک دقیقه ماند هیچ شبهه
نماند که شرط را رفقاے کلپ ره فورم از فلیاس فوق بردند

آندره ستور است و رفقاے او بحساب کردن ثانیه ها مشغول شدند۔

در ثانیه پنجاه و چهارم هیچ! در ثانیه پنجاه و پنجم باز هیچ!

در ثانیه پنجاه و ششم در بیرون رعد آسا یک صداے عرابه برخاست در پیے آن ولوله هاے شاباش ها، و تحسین ها و هورراها بعیوق بلند گردید رفقا بر پا خاستند۔

عقرب ساعت تمام بر ثانیه پنجاه و هفتم بود که دروازهٔ دالان باز شد هنوز ثانیه شصتم نرسیده بود که فلیاس فوق از دروازهٔ دالان در آمده و بمردمان تحسین خوانی که در پیے او بودند التفات نکرده بهمان صداے استراحت آمیز هر دفتم خود گفت خود۔

آقایان! اینست که آمدم

هیچ تعجب نکنید۔ و براستی محقق بدانید که از دروازهٔ دالان خود فلیاس فوق است که آمده و گوینده این سخن خود فلیاس فوق است که گفته!!

بشنوید که این چه طور شد۔

———— ⁂ ————

آخر پرده تیار این رمان

یعنی

پردهٔ آخرین ناتک این ناول

خوانندگان کرام ما را فراموش نشده باشد که فلیاس فوق و مسترس آعودا پاسپارتو را برای خبردادن راهب کلیسای «ماری له بون» از بهر عقد ازدواج شان بفردا روز دوشنبه فرستاده بودند.

پاسپارتو، بسرعت برق بخانهٔ راهب مذکور که «سامویل ویلسون» نام دارد برفت تا بوقتیکه راهب را بدید ۲۰ دقیقه گذشت.

از هشت تمام ۳۵ دقیقه گذشته بود که از خانهٔ راهب برآمده، اما چه برآمدن؟ برآمدنی که هیچ دیوانه ایکه از بیمارستان راه فرار را جسته و بیرون برآمده باشد

این چنین بر آمدن نتواند!!!

کلاه را از سر بر انداخته، موها پریشان، چشم ها مانند کاسه های خون از کاسه خانه ها بر آمده، دهن کف کرده چنان می دود که تعریف و تصویر آن قابل نیست!

بعد از آنکه با یک چند نفر مصادمهٔ شدید نموده، و چند بار بر وافتاده و سرود تاغش خون آلوده شده در ظرف ۳ دقیقه خود را بخانه رسانید و مانند یک گله در پیش روی فلیاس فوق بیفتاد! مجال سخن گفتن را نداشت!

فلیاس فوق پرسید که:-

— چیست؟ چه شده؟

— افند... افند... افند... این شده... که فردا ازدواج ممکن نیست... نمی شود!

— چرا؟

— زیرا فردا روز یکشنبه است.

— نی امروز یکشنبه و فردا دوشنبه است!

— نی بخدا که فردا یکشنبه، امروز شنبه است.

— شنبه نیست.

می گویم که شنبه است. شنبه شما بحساب خود غلط کرده اید
یک روز بازی خورده اید. تمام بیست و چار ساعت پیشتر
از وعده خود بلندن آمده اید. حالانکه درین وقت ده دقیقه
برای پوره شدن، وعده شما مانده. برخیزید!

برخیزید!

این را گفته و بی اختیار از بازوی فلیاس فوق گرفته
چنان کشید که فلیاس فوق بی اختیار بدوش آمد.

فلیاس فوق در زیر قوت کشیدن پاسپارتو بی مجال
مانده از خانه برآمد، و یک عرابه گرفته، وعده طلا به او بخشش
وعده نموده بعد از آنکه دو سگ را در زیر چرخهای عرابه
پامال کرد، و با پنج عرابه تکر خورد، و دو آدم را به دکه زد
در کلب ریفورم داخل شد.

هنگامی که به دالان کلب داخل می شد از هشت تمام چهل
و پنج دقیقه گذشته بود. فلیاس فوق، سیاحت خود را
بدور دور کره زمین به هشتاد روز اتمام نمود. فلیاس فوق
بیست هزار طلا بشرط خود برد. فلیاس فوق شریف، ناموسکار، با
شان و شهرت یک آدمی شد. فلیاس فوق برای سیاحت خود از رو

شرط بازی بسیار مردماں را یا بے، و خیلے کسا نرا گدا ساخت۔

قسم فنی جغرافی

حالا ایں چساں می شود کہ ماننند فلیاس فوق یک شخص مدقق معطر و یک آہنگ در حساب خود یک روز سہو کند؟ چگونہ ایں قدر غلط معلوم داری از وسبز زند کہ داخل شدن خود را بلندان در بیت و یکم کا نون اول روز یک شنبہ پندارد، و او در روز شنبہ بیستم کانون اول یعنی از زمان حرکت خود بعد از ہفتاد و نہ روز واصل شود؟

سبب ایں سہو خیلے سادہ و بسیط است! چونکہ فلیاس فوق بسببے کہ سیاحت خود را بدور کرہ زمین از غرب یک سر بسوے شرق اجرا نمودہ از آں روسے آنکہ بدیں پے ببرد تام یک روز کمائی کردہ است، ہر گاہ از شرق بسوے غرب یک سر توجہ می نمود، در آں حال یک روز زیاں می کرد۔

و براستی کہ ہم چنیں است! زیرا فلیاس فوق سر راست بسوے طلوع شمس رواں بود کہ بہ آں سو رفتن او در ہر گذشتن از یک دائرہ نصف النہار چہار دقیقہ براے او سود می گذاشت

وچوں کرۂ ارض، بر "۳۶۰" دائرہ نصف النہار منقسم است پس
ہرگاہ ایں "۳۶۰" درجہ با چہار چہار دقیقہ سوو ہر روزہ ضرب کردہ
شود "۱۴۴۰" دقیقہ حاصل می شود کہ "۱۴۴۰" دقیقہ نیز تمام
یک روز یعنی "۲۴" ساعت بعمل می آرد۔ لہذا فلیاس
بسوے شرق ہر چہ کہ پیش رفتہ تا بہ روز دخول او بلندن
ہشتاد بار طلوع شمس را دیدہ ؟ حالانکہ رفقاے
او ہفتاد و نہ بار آں طلوع را مشاہدہ کردہ اند!
ایں ست کہ سبب ایں سہو عبارت ازیں مسئلہ فنی
جغرافی ریاضی پیش آمدہ است بناءً علیہ روزے کہ فلیاس
فوق بلندن داخل شدہ بیست و چار ساعت بعد آں را
بحساب دفتر سیاحت خود یکشنبہ گمان کردہ حالانکہ آں
روز در لندن روز شنبہ بودہ است۔ دازین ست
کہ رفقاے کلب رہ فورم او آں روز در دالان کلب
او را انتظار می کشیدند۔
معلوم گردید کہ فلیاس فوق بیست ہزار پونڈ را بشرط خود
بُرد! حالانکہ نوزدہ ہزار پونڈ آں را بسببے کہ در راہ صرف
نمودہ تنہا یک ہزار پونڈ از شرط بردگی او برائے او حاصل شد

که این هزار پوند را بر پاسپارتو و فیکس تقسیم نمود. اما از حصه پاسپارتو اجرت گاز هوائی که ۱۹۲۰ ساعت بی اثر ادسوخته است تنزیل داد!

امشب بعد از گذشتن کلپ موسیو فوق بهمان سکونت دائمه که دارد از مترس آعودا پرسید که:-

مادام! آیا از دواج را آرزو دارید؟

موسیو فوق! این سوال را باید من از شما بکنم. زیرا درین وقت شما پس توانگر شده اید، و من همان فقیر!

عفو بفرمائید مادام! این ثروت از شماست از من نیست زیرا اگر این فکر از دواج را شما بمیان نمی آوردید. در آنحال، خدمتگار من بخانه راهب نمی رفت. من هم از این سهو واقف نه شده و بیست هزار طلا را می باختم.

آه! عزیز، موسیو فوق!

آه! آعودا!

از دواج بعد از چهل و هشت ساعت اجرا گردید پاسپارتو در رسم جشن از دواج بکمال نظافت و شهرت پدر و کیل مترس آعودا گردید! البته! چرا نگردد؟ آیا از سوختن

در آتش رهانده او پا سپار تو نیست؟ پس چرا حق پدر دیکیلی را نداشته باشد؟

انیست که فلیاس فوق در اطراف کرهٔ ارض سیاحت خود را به هشتاد روز تمام نمود این انگلیزیکه آهنگ سطر در سیاحت خود قطعیاً از سکونت و وقار خالی نمانده است، بسیار خوب! حالا این را بگوئید که ازین سیاحت چه منفعت حاصل گردد؟

می گوئیم که از جهت مالی هیچ! اما از دیگر جهت ها نسبه مسترس آعودا یک گوهرے بدست آورد که بوجود نزاکت آمود لطافت نمود او مسعودترین مردمان گردید! زهے سعادت اگر راست بگوئیم برائے این چنین یک زن زحمت هائے سیاحت کرهٔ ارض نے، بلکه سیاحت کرهٔ سیارهٔ زهرهٔ سمانیز بسیار گوارا، خیلے منفعت نماست۔

انتخاب از مصنفات دکتر کونان ویل

مترجمه نواب والاشهزاده عبدالحسین میرزا

حالات شرلاک هومز

در صبح روز چهارم از ماه مارس پیش از عادت همه روزه از
خواب برخاستم و چون باطاق خوردن گاه در آمدم شرلاک هومز
را دیدم که نشسته مشغول غذا خوردن می باشد و خدمتگاری
که دانستم نظر بعادت همه روزه که دیر از خواب برمی خاستم
هنوز طعام مرا حاضر نکرده بوده پس زنگ را زده او را طلبیدم
و غذا خواستم، و بعد ورق روزنامه را برداشته چشمم در آن
ورق به مقاله افتاد که عنوان آن سفر زندگانی بود و در این
مقاله کاتب جهد نموده بود به مبرهن داشتن این
مطلب، که انسان بواسطه ملاحظه و دقت نظر می تواند به
حقائق و اسرار بی شمار واقف گردد، و قدرت آن

دارد که فکر مردماں را از هیات بشره یا حرکت عضلات یا نگاه چشم ایشاں بخواند پس بر رائے ایں کاتب محال است که شخص بصیر ماهر فریب بخورد اما در برهان آوردن بر ایں مطلب طریقه را پیش گرفته بود که پر از حکمت و هوش و زیرکی بود و هم چنانکه از غلو و اغراق نیز خالی نبود چه در مقام اثبات امر محال بر آمده بود و با ایں تربیت برهان او در نهایت دقت بود و نتیجه که از آں بدست می آمد غالبا از مقصود دور بود، ولیکن در غالب الفاظی بود که شخص ساده فریب می خورد و معتقد می شده که کاتب ساحر یا جهیری بوده است و بعضے از آں مقاله ایں است شخص منطقی ماهر می تواند بمجرد نظر کردن بر یک قطره آب حکم بوجود اقیانوس کبیر یا تسلالات نیاگرا[1] عظیم نماید اگر چه اسم هیچ یک از آنها را نشنیده باشد۔

واز روے ایں قاعده زندگانی مانند زنجیر بزرگی می باشد که خصایص تمامی آن بشناختن استدلال و نتیجه برداشتن مانند سایه علوم است که جز بدرس عمیق و بحث دقیق تکمیل نمی گردد

---

[1] آبشار ہاے نیاگرا

جز اینکه مدت زندگی انسان در این عالم برای این مطلب کافی نیست، پس باید در این صورت طالب معرفت اوّل شروع بدرس مسائل اولیه و ادراک کُنه آن نماید پیش از آنکه شروع بدرس مظاهر عقلیه و ادبیه انسان بکند که بجز دشواری چیزی در آن نمی باید، و باید بیاموزد که چگونه تواند بتاریخ زندگی هر یک از ابنای جنس خود که ملاقات می کند واقف شود، یا بشناختن حرفه و صنعتی که دارند بمجرد نظر کردن بر انسان پی برد، زیرا که این گونه مشق قوه ملاحظه را در انسان نیکو می نماید و باو می آموزد که چگونه ملاحظه نماید و چگونه نتیجه گیرد پس از این قرار ناخن های انسان یا آستین لباس او یا جوراب او یا جای زانوی شلوار او، یا آستین ردی پیراهنی او، یا برآمدگی در انگشت ابهام یا سبابهٔ او تمام این ها معلوم می دارد که صاحب آن بچه حرفت و کار مشغول است و دور بلکه محال است که ملاحظه کننده ماهر با وقت نظر در این ها فریب بخورد.

و چون آن مقاله را خوانده به آخر رسانیدم ورق روزنامه را بالغیظ بر روی میز انداخته گفتم زهی حرف

محل و ادعاے باطل۔

(ہومز) نگاہے بمن کردہ گفت مگر ایں چہ بود گفتم ایں مقالہ ایست کہ من اعتقادے بصحت ادعاے کاتب ندارم وگمان ندارم کہ واقع شدن آں امکان داشتہ باشد وشکے نیست کہ درایں گونہ امور کہ اظہار وترتیب قولی آں سہل است وعمل کردن آں از محالات است حرف گزاف زیاد گفتہ می شود۔ ومن دوست دارم شخصے کہ ایں ادعا را نمودہ مراجبر دہد در وقتے کہ قریب ہزار نفر در راہ آہن زیرزمینے مسافرت می نماید۔ آیا می تواند بمجرد نظر کردن بر ایشان از کار وصنعت ہریک بازگوید وبا تو شرطی نہدم کہ نتواند بگوید (ہومز) گفت بے شبہ آں شرط را می بازی۔ اما مقالہ را من نوشتہ ام۔ گفتم ایں مقالہ را تو نوشتہ۔

گفت بلے ومن بایں نوع ملاحظہ ونتیجہ گرفتن میلے دارم وآنچہ دریں مقالہ نوشتہ ام وتو او را ادعاے باطل خواندی امر یست از روے حقیقت وبا متحان ثابت گردیدہ واعتماد من در تحصیل قوت یومیہ برآں می باشد۔

گفتم این چگونه است ۔

گفت من صنعتے دارم کہ بخودی خود قایم است و گمان دارم در آں صنعت از تمام اہل عالم یک و منفرد باشم ، زیرا کہ من پلیس[1] تفتیش ہستم و بہ نفس خودم مستقل و از خدمت حکومت خارج می باشم ، در لندن بسیار اشخاص ہستند کہ خود را اہل این صنعت می دانند ۔ و ایشاں در خدمت حکومت یا خارج از آں ہستند ، و تمام ایشان چوں از ادراک حقیقت قضیہ عاجز شوند نزد من می آیند و ملاحظات و برہا نہاے خود شان را برمن عرضہ می دارند و من ایشان را بحقیقت امر راہ نمائی می کنم ۔ و در این باب از جزائی کہ پیش از این رخ دادہ و تاریخ آنہا را می دانم استدلال نمودہ بر حقیقت امر واقف می شوم و محتاج نیستم کہ بگویم در میان ہر جریمہ با دیگرے شباہت عظیمے می باشد ، چہ بعد از انکہ در نزد تو تفصیل و نتیجہ ہزار جریمہ معلوم باشد ، لازم نیست کہ معلوم داشتن ہزار و یکم را دشوار بدانی ۔

(لسترید) پولیس[2] ماہر لیست در صنعت خودش ولکن در این

---

[1] پلیس تفتیش ۔ سراغ رساں ۔ [2] پولیس ۔ یعنی افسر پولیس ۔

تازگی از تحقیق قضیه تز دیرے که نزد او آورده بودند فرد ماند
و نزد من آمده من کار را از هر حیث واضح ساختم۔

من گفتم باقی مهمان ها که نزد تو آمدند کیاں بودند۔

گفت تمام ایشاں می آمدند تا در حوادث مختلفه که از برائے
هر یک اتفاق افتاده بود با من مشورت نمایند، و تفصیل حال
را برائے من شرح می دادند و من حقیقت را از برائے
آنها آشکاری کردم۔

گفتم آیا مقصود تو این است که چوں در خانهٔ خود نشسته
باشی مشکل عظیم و سر عمیقے را که دیگراں آنرا با چشم خود دیده و از
ادراک آں عاجز گردیده اند می توانی حل نمائی۔

گفت بلے جز ایں که بعضے اوقات مجبور می شوم که با ایشان
بمحل حادثه بروم و در ایں وقتے است و قائع قضیه مشتبه و
حل آں از دور دشوار باشد من در ایں باب قوهٔ غریبی
دارم۔ و از وقایع متعدده اطلاع کاملی بسبب آں پے بمقصود
می برم، آنچه در ایں مقاله خواندی اهم آنها می باشد اعتقاد
من ملاحظه و فراست طبیعت ثانوی می شود، و من هم خیال
بخاطر دارم که چوں ترا در اولیں دیدار بدیهم گفتم تو در

افغانستان بوده چگونه مدهوش گردیدی۔
گفتم ناچار این مطلب را از کسے شنیده بود گفت ابداً[1] بلکه
چوں عادت یا متہ بودم که در غیر تو نظر این استدلال را
بکار برم و ناچار در این گونه امور سلسلهٔ فکر پے در پے باید
باشد۔ جز این که بصیرت و مهارت من در کار سبب می‌شوند
که من بدون این که سلسلهٔ فکر را حلقه بحلقه پیروی نمایم می‌توانم نتیجه
برگیرم و تفصیل امر از این قرار است۔
من چوں ترا دیدم گفتم این شخص اطبائے نظامی[2] است اما
طبابت را از لیاست دانستم و انظامی را از راه رفتنت که
برحسب عادت نظام راه می‌رفتی و گفتم تازه از منطقهٔ حاره
آمده زیرا که صورتت گندم گون بود و این رنگ طبیعی تو نبود
زیرا که بند دستت سفید بود، و گفتم باید بیاری سختی بر تو
رسیده باشد و متعرض زحمت و خطر بسیار رسیده شده باشی۔
زیرا که از هیأت صورتت ظاهر می‌شد۔ و گفتم دستت چپت
را جراحتے رسیده، زیرا که آنرا بزحمت حرکت می‌دادی

---

[1] ابداً۔ ہرگز نہیں۔
[2] نظامی۔ سرکاری۔ ملازم حکومت۔

برخلاف دست راست است ، و پس گفتم در کدام بلاد از منطقهٔ حارّه طبیب در نظام انگلیسی خواهد بود که عرصه این گونه امور باشد معلوم است در افغانستان ، و این فکر با ذنتیجه گرفتن از آنها بیش از ثانیه طول نکشید ، و من خود نفهمیدم که بر این ترتیب آمده ، بلکه تا آنگاه هم بر تو افتاده گفتم « تو در افغانستان بوده » و تو ازین سخن بسیار مدهوش شدی .

منظومات فارسی جدید

از مصنفات آقای اشرف الدین رشتی متخلص به نسیم

صفت علم

در جهان واجب بما علم است علم مرد و زن را رهنما علم است علم

آنچه پیغمبر بما واجب نمود آشکارا و برملا علم است علم

کودکان را در زمان کودکی باعث نشو و نما علم است علم

گر گره در کار ما افکند چرخ بهر ما مشکل گشا علم است علم

هر که بی علم است انسانش مخوان روح را نور و ضیا علم است علم

مرده از بی علم جاهل بهتر است زنده و معجز نما علم است علم

از برای علم عالم خلق شد موجد ارض و سما علم است علم

احتیاج است آنچه ما را خوار کرد رفع احتیاج ما علم است علم

آنکه شیران را کند روبه مزاج

احتیاج است احتیاج است احتیاج

روح می بخشد هوای مدرسه — جان شاگردان فدای مدرسه

کودکان زیرک و با عقل و هوش — جمله عاشق بر لقای مدرسه

حق غریق رحمتش سازد که ساخت — روز اول این بنای مدرسه

کرد ما را باخبر از بحر و بر — نقشهٔ جغرافیای مدرسه

در حساب و ضرب و تقسیم و کسور — با تناسب درس های مدرسه

از خطوط هندسی بالاتر است — پایهٔ عزّ و علای مدرسه

عرصهٔ تفریح و گردشگاه ما — هست صحن دلگشای مدرسه

بهتر از سنطور و تار و بربط است — نغمهٔ درس و نوای مدرسه

این چنین می گفت طفلی هوشمند — در کلاس با صفای مدرسه

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

لوح دل را پر ضیا باید نمود — معرفت را پیشوا باید نمود

عقل و هوش و چشم و گوش و حافظه — مسئلت از کبریا باید نمود

اندرین ظلمات گیتی کسب نور — از چراغ انبیا باید نمود

در نماز و روزه و اعمال دین — رو به درگاه خدا باید نمود

پای مادر را بباید بوسه داد — بر پدر تعظیم ها باید نمود

بر معلم احترام بی شمار — از ره مهر و وفا باید نمود

بعد از این این شعر از ذوق و شوق باد و صد شادی ادا باید نمود

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

ما اگر علم و هنر می داشتیم کوه را از جای بر می داشتیم
از جوانان نظامی روز جنگ صد هزاران شیر نر می داشتیم
خط آهن می نمودیم اختراع راهها در بحر و بر می داشتیم
موقع صلح جهان در کنفرانس اعتراضات دگر می داشتیم
نقط و قند و شمع را می ریختیم جای حنظل نیشکر می داشتیم
علم اگر می شد چرا چندین گدا در میان رهگذر می داشتیم
درس میخواندیم با سرعت اگر از چنین روزی خبر می داشتیم
از برای دفع و رفع احتیاج در خزانه سیم و زر می داشتیم

آنکه شیران را کند روبه مزاج
احتیاج است احتیاج است احتیاج

بیکسی وطن

ای غرق در هزار غم ابتلا وطن ای در دهان گرگ اجل مبتلا وطن
ای یوسف عزیز دیار بلا وطن قربانیان تو همه گلگون قبا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اے جنت معارف ویراں شدی چرا — از رخت علم یکسر عریاں شدی چرا
در آتش جہالت بریاں شدی چرا — اے بے معین و مونس بے اقربا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اے باغ پُر شگوفہ گل و یاسمن چہ شد — آں نزہت و طراوت سرو و سمن چہ شد
بر عاشقاں کشتہ مزار وطن چہ شد — گریاں بحال زار تو مرغ ہوا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

عریاں زچیست پیکرت اے مادر عزیز — کو لعل و گنج و گوہرت اے مادر عزیز
شد خاک تیرہ بسترت اے مادر عزیز — نو بادہ گان تو زغمت در عزا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

آں خیمہ فریدوں و تاج کیاں چہ شد — کشمیر و بلخ و کابل و ہندستان چہ شد
دریای نور و تخت جواہر نشاں چہ شد — اے تخت و بخت دادہ بباد فنا چہ شد

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

در دار رسید سیل فتن وا محمدا — نبود کسے بفکر وطن وا محمدا
در وحشت است روح زتن وا محمدا — اے تابع شریعت خیر الوریٰ وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

آں قدرت و شجاعت و جوش و خروش کو — شیران جنگ جوی پلنگینہ پوش کو

جمشید و کیقباد چه شد داریوش کو　　　　اے جاے ناز دمت و تیمور علاوطن

بیکس وطن غریب وطن بے نوا وطن

تبریزیان تمام دوچار مصیبت‌ند　　　　طهرانیان تمام بزالزال ودحشتند

گیلانیان تمام گرفتار محنتند　　　　از بهر مرد و زن شده محنت طراز وطن

بیکس وطن غریب وطن بے نوا وطن

اسلام رفت غیرت اسلامیان چه شد　　　　ناموس رفت همت ایرانیان چه شد

دست بلند نادر گیتی ستاں چه شد　　　　اے تیره بخت دست ز پیکر جدا وطن

بے کس وطن غریب وطن بے نوا وطن

در هیچ کس حمیت و دین و ثبات نیست　　　　جاں کندنست زندگی احیات نیست

از هیچ سمت راهِ گریز و نجات نیست　　　　اے مبتلا بدرد و غم بیند دا وطن

اے داغ دار مرقد شاه رضا وطن

چه خوش بود

چه خوش بود ایں جنگ و دعوا نمی شد　　　　بروے زمیں شور و غوغا نمی شد

چه خوش بود در مجلس باده نوشاں　　　　بغیر از صراحی و صهبا نمی شد

چه خوش بود در بزم ارباب معنی — بجز عیش و عشرت مہیا نمی شد
برای بنی نوع انسان یکجهتی — بجز عارض خوب و زیبا نمی شد
میان سلاطین مشهور دنیا — چنین دشمنی ہای بیجا نمی شد
خوش آن روزہا که بودیم راحت — سخن از فرنگ وار و پا نمی شد
چه خوش بود (ایروپلاں) دستہ دستہ — بسوی ہوا عرش پیما نمی شد
جهازات جنگی به آن شوخ و شنگی — ز بمبارد[1] ماں غرق دریا نمی شد
چه خوش بود اسلام با آن شرافت — چنین خار در چشم اعدا نمی شد
چه خوش بود در مصر و بغداد و بصره — کسی حمله ور بر عرب ہا نمی شد
چه خوش بود احکام انجیل عیسیٰ — چنین نسخ پیش نصاریٰ نمی شد
چه خوش بود آیات شرع محمدؐ — بیک بار محو از نظر ہا نمی شد
خوش آن روزہا یکه بودیم باہم — بامروز ماں یاد فردا نمی شد
خوش آن روزہا یکه بے احترامی — بدر ریش و سادات و ملا نمی شد

برای عجم یا بقول عرب ہا
خوش آں روز شبہا خوش آں روز شبہا

---

[1] بمبارڈ۔ گولہ باری۔

در نومیدی بسے اُمید است

هر چند کہ قفل بے کلید است   هر چند کنارہ ناپدید است
هر چند عذاب ما شدید است   در نومیدی بسے اُمید است
پایان شب سیہ سفید است

هر چند کہ ما ذلیل گشتیم   از غصہ و غم علیل گشتیم
بے صاحب و بے کفیل گشتیم   اُمید بخالق مجید است
در نومیدی بسے اُمید است

هر چند ذلیل بے نوا ہیم   ہاروت صفت بقعر چاہیم
ما عاشق طرۂ سیاہیم   هر چند کہ ریش ما سفید است
در نومیدی بسے اُمید است

در باغ بجز خسے نداریم   سرو و گل و نرگسے نداریم
با غیر خدا کسے نداریم   حق حفظ کنندہ و معید است
در نومیدی بسے اُمید است

بر ما شدہ روزگار تیرہ   ما ماندہ گرسنہ بے ذخیرہ
آں وعدہ اسکناس و لیرہ   در خانۂ خالد ولید است
در نومیدی بسے اُمید است

کس در پئے انضباط ما نیست   جز آه درین بساط ما نیست
یک میوه درین حیاط ما نیست   اینجا نه پرند از درخت بید است
در نومیدی بسے امید است

در عهد قدیم پیر بودیم   پیل افگن و شیر گیر بودیم
کی دستخوش و اسیر بودیم   این حرف ز عقل ما بعید است
در نومیدی بسے امید است

(پائیز) رسید با اجازه   بر خیز د بر و سوئے مغازه
بستان دو سه ست رخت تازه   چون موقع دید و باز دید است
در نومیدی بسے امید است

هرچند زعیتسیم و جاهل   هرچند پدید نیست ساحل
امید که طے شود مراحل   این کوشش و سعی ما مفید است
در نومیدی بسے امید است

اے رنج بر فقیر و مغموم   تا کے شوی از حقوق محروم
اے زارع بے نوائے مظلوم   رزاق تو رازق حمید است
در نومیدی بسے امید است

قبائے تازہ بمناسبت عید

عید آمد و ما قبا نداریم　　با کہنہ قبا صفا نداریم

گر دید لباس پارہ پارہ　　در پیکر خود قبا نداریم

مردند تمام قوم خویشان　　غمخوار بجز خدا نداریم

جز گاو برائے کسب روزی　　در مزرعہ رہنما نداریم

آجیل و لباس و پول خوب است　　آیا چکنم کہ ما نداریم

خوب است بساط و ساز و آواز　　افسوس کہ ما صدا نداریم

در فصل بہار چون کنم چون
دل از غم یار خون کنم خون

عیدی بہ ہمہ فصل عید است　　این عید برائے ما سعید است

جمشید جم این بساط چید است　　از جم بجم ہمین نوید است

شیرینی ہفت سین بیارید　　از ہموطنان مرا امید است

قلیان و گلاب و نقل و شربت　　با چاے لاہیجان مفید است

طفلے کہ قبائے تازہ دارد　　در موسم عید رو سفید است

افسوس کہ ما فکل نداریم　　امروز فکل مُد جدید است

این شعر مناسب است افزون　　گوینده شعر ناپدید است

در فصل بهار چون کنم چون

دل از غم یار خون کنم خون

صد شکر تمام شد زمستان　　شد فصل بهار و عیش مستان

منقل بکشید سوی مطبخ　　کرسی ببرید از شبستان

آن سینی هفت سین بیارید　　با سبزه و سنجد و سپستان

سورنج و سماق و سرکه سیر　　آرید بصفحهٔ گلستان

ریزید شراب ارغوانی　　اندر قدح بلور مستان

یاد از فقرا نمود ناگاه　　ولیشب یکی از خدا پرستان

عریان و برهنه در شب عید　　می گشت یکی ز تنگدستان

در فصل بهار چون کنم چون

دل از غم یار خون کنم خون

یارا چکنم که کس ندارم　　بلبل شده‌ام و قفس ندارم

خواهم بگریزم از زمانه　　اصلا ره پیش و پس ندارم

باز از وطن شده پر از درد　　یک شحنه و یک عسس ندارم

هر روز عوض شود وزیری　　در محکمه دادرس ندارم

گلدستهٔ باغ عقل و هوشم　　من طاقت خار و خس ندارم

جز علم و ترقی معارف — اندر دل خود ہوس ندارم
عید است برائے پختن آش — پول نخود و عدس ندارم
در فصل بہار چوں کنم چوں
دل از غم یار خوں کنم خوں

آدبیات

ای ملک العرش بایراں نگر — از رہ الطاف بطہران نگر
ہیئت کابینہ و بحران نگر — سوئے وکیلاں و وزیران نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر

چشم امید ہمگی سوئے تست — قبلہ ارباب وفا کوئے تست
در فقرا ذکر ہیاہوی تست — از کرمت سوئے فقیراں نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر

جوش و خروش فقرا را ببین — قال و مقال ضعفا را ببین
ایں وکلا و وزرا را ببین — بر فقرا از رہ احساں نگر
الغرض ایراں شدہ ویراں نگر

خانۂ ما گشتہ خراب از غرض — سر کہ ما گشتہ شراب از غرض
دل شدہ مجروح و کباب از غرض — زلزلہ در مذہب و ایماں نگر

الغرض ایران شده ویران نگر

مطربکا خیز و بزن چنگ و رود　　ساقیکا باده بده زود زود
ما که گذشتیم ز بود و نبود　　حال به بدمستی رندان نگر
الغرض ایران شده ویران نگر

الحذر از مظلمهٔ ظالمان　　از ستم و جور زمان الامان
العجل ای حجت آخر زمان　　ذلت یک مشت مسلمان نگر
الغرض ایران شده ویران نگر

نمی دانم چه بنویسم

ز بخت خویش نالانم نمی دانم چه بنویسم　　ازین اوضاع حیرانم نمیدانم چه بنویسم
قلم در دست بگرفتم نویسم از وطن شرحی　　مثال بید لرزانم نمی دانم چه بنویسم
شده ایران زمین برزخ میان جنت و دوزخ　　قرین نور و نیرانم نمیدانم چه بنویسم
برای یوسف گل چهره در بازار پر وحشت　　اسیر چنگ گرگانم نمی دانم چه بنویسم
نه بهبودی است ایران را نه استقلال امکان را　　باین مشروطه مهمانم نمی دانم چه بنویسم
برون رفت از کفم چاره شدم مفلوک بیچاره　　بکوه و دشت ویلانم نمی دانم چه بنویسم
وطن گوید حمیت کو وفاداران معیت کو　　کجا رفتند شاهانم نمی دانم چه بنویسم
چه شد جمشید کو سنجر چه شد کشمیر کالنجر　　چه شد توران افغانم نمی دانم چه بنویسم

شهان مجلس آرا کو سمرقند و بخارا کو   چه شد دریای عمانم نمی دانم چه بنویسم
ذلیلم من اسیرم من حقیرم من فقیرم من   گدای نغمه خوانم نمی دانم چه بنویسم
گهی میگریم آزاده گهی میخندم از شادی   بخون غلطیده یارانم نمی دانم چه بنویسم
گهی با غصه دم سازم گهی از فکر شیرازم   گهی فکر صفاهانم نمی دانم چه بنویسم
بشد فصل زمستان هم نیامد برف باران هم   من از امسال ترسانم نمی دانم چه بنویسم
بجدی دلو حوت من غم و غصه است و حیمن   ذلیل این زمستانم نمی دانم چه بنویسم
هو الله الغنی گویم ز ظلمت روشنی جویم   چه شد خورشید رخشانم نمی دانم چه بنویسم
قدح سرشار در دستم گهی هوشیار گه مستم   اسیر زلف جانانم نمی دانم چه بنویسم
ز زر خالی بود جیبم نه سرهنگم نه سرتیپم   نه دآ بیسیرال نه کاپیتانم نمیدانم چه بنویسم
اگر جوئی مقام من اگر پرسی ز نام من   غلام اهل عرفانم نمی دانم چه بنویسم

این هم بگذرد

طلعت ماه مبارک شد پدید   روزه خواران را مصیبت شد جدید
هست اگر گرمای تابان شدید   غم مخور یا هو که این هم بگذرد
گر شده منسوخ آداب و رسوم   گر به بیدینی شده میل عموم
لشکر جن گر بپا کرده هجوم   غم مخور یا هو که این هم بگذرد
گر به منبر واعظ شیرین کلام   گوید از غول بیابانی مدام

گر تمام خلق را خواهد عوام   غم مخور یا هو که این هم بگذرد

گر زنان گشتند یکسر بی حجاب   چهره شان ظاهر شده از زیر نقاب

گر نهد اران دین را برده خواب   لال شو یا هو که این هم بگذرد

گر بمسجد دزد هاے رو سیاه   می برند از خفتگان کفش و کلاه

پا برهنه مانده جمعی خیرخواه   غم مخور یا هو که این هم بگذرد

گر بنا آمد نه بتهان می زنند   افترا بر اهل ایمان می زنند

تیر بر قلب مسلمان می زنند   صبر کن یا هو که این هم بگذرد

کهنه دزدان از برای مال مفت   متصل در گوشه در گفت و شنفت

نخورد گر روزه را گردن کلفت   غم مخور یا هو که این هم بگذرد

ملت بیچاره گر پامال شد   گر جمیع کارها اهمال شد

گر زبان اهل معنی لال شد   صبر کن یا هو که این هم بگذرد

گر کلام الله گشته بی معین   گر شده پامال عقل و شرع و دین

رفت اگر انصاف از روی زمین   غم مخور یا هو که این هم بگذرد

چندروزی قند اگر نایاب شد   هم نبات و هم شکر کمیاب شد

شیره و خرما و کشمش باب شد

صبر کن یا هو که این هم بگذرد

فرہنگ الفاظ مشکلہ

رہنمائے پسران

نمبر صفحہ	
۱	سنوات۔ سال سنہ کی جمع
۲	متخلق۔ اخلاق والا
۳	چالش و چاہش۔ سٹری۔ کام کو کہتے ہیں
	زرنگی۔ چستی۔
	ہولہ۔ تولیہ
	ہولہ خشن سخت اور موٹی تولیہ
	مائع و جامد۔ رقیق و غلیظ
	کرارًا۔ چند بار
۵	منقل۔ انگیٹھی
	اجاغ۔ چولہا
	زغال کوئلہ
	جلوگیری۔ پیش بندی پہلے سے روکنا
۶	ناخوشی۔ بیماری
۸	میخک۔ لونگ
۹	منجر باعمال بد۔ برے کاموں کا سبب

نمبر صفحہ	
	اسف آور۔ افسوسناک
	مکیف۔ ہیجان و جوش پیدا کرنے والا
۱۰	تہییج۔ جوش پیدا کرنا
	بالمضاعف۔ دگنا
	اغوا کردن۔ بہکانا۔ ورغلانا
	حتمی۔ لازمی قطعی
	دخانیات۔ دھوئیں کی چیزیں۔ سگریٹ بیڑی
۱۴	مفخم و موقر۔ معزز
	پاروکشندہ۔ کشتی چلائے
	شناوری نماید۔ دریا میں تیرے
	غارس۔ بونے والا کسان
۱۹	پرستاری۔ نگرانی۔ خبرگیری
	تغذیہ۔ غذا دینا۔
۲۰	لقوہ۔ مرض لقوہ جس میں منہ کی ہیئت بگڑ جاتی ہے
	معرض خطرات وخیمہ می سازند۔ بڑے خطروں میں ڈالتے ہیں۔

نمبر صفحہ	
	انتخاب طلیعہ نور
۲۶	بشر کنونی - موجودہ زمانہ کا انسان
	ادوات - اوزار آلات
	بلیون ہا - لاکھوں - بلیون بلین یا دس لاکھ کو کہتے ہیں
	نفوس سالفہ گزری ہوئی لوگ
	تیکہ ٹکڑا -
	کپر - چھپر
	اثاث البیت - گھر کا سامان اسباب
	اطفائے حرارت - آگ بجھانا
	بقیۃ السیف حرق - جلنے سے بچنے والے
	تألم - تکلیف اذیت
۲۷	ابراز - ظاہر کرنا
	چرخ - پہیہ
	ماشین بخار - ریل گاڑی
	تلگراف بے سیم بے تار کی تار برقی
	حیوان اہلی - خانگی اور گھریلو جانور
	عرابہ - گاڑی -

نمبر صفحہ	
	اہمیت - بزرگی عظمت
	دارا - رکھنے والا - صاحب - مالک
	علم جبر - الجبرا
۲۸	متقابلانہ - مقابلہ
	ضیق - تنگی - کوتاہی
	نژاد ابیض - گورے رنگ کی نسل
	اروپا - یورپ
۲۹	تفرعن - فرعونیت - غرور
	ژیمناستیک - جمناسٹک
۳۰	مسرت - تفریح
	تدخین - دھوئیں اڑانا
	کاکائو - کوکو - مثل چائے کے پینے کی ایک چیز
۳۱	اماکن ییلاقی - پہاڑی مقامات ایام گرما گزارنے کے سرد مقامات -
	ادارت دولتی - سرکاری محکمے
	اعاشہ - زندگی بسر کرنا -
	تکلیف - فرض -

نمبر صفحہ	
	متوالی۔ پے در پے لگاتار
	محولہ۔ سپرد کی ہوئی
	کمپانی۔ کمپنی
۳۲	امراض ریوی۔ پھیپھڑے کے امراض
	تسریع۔ تیز کرنا
۳۳	دوش آب۔ پانی کا نل
۳۴	ادویہ مخدرہ۔ سن کرنے والی دوائیں
	اسکات۔ بے حس کرنا
۳۵	اعاشہ می نمایند۔ زندگی بسر کرتے ہیں
	ناہار۔ کھانا ناشتہ
	صرف غذا۔ کھانا کھانا
۳۶	مدیر۔ منیجر۔ مالک
	ماشین نساجی۔ بننے کی مشین
۳۷	مجازات۔ سزا
	ڈسپلین Discipline انتظام
	وجدان ضمیر یعنی وہ قوت جو
	انسان کو افعال بد پر ملامت کرتی ہے
	اسکو انگریزی میں کانشنس کہتے ہیں

نمبر صفحہ	
۳۸	عائلہ۔ کنبہ اہل وعیال
۳۹	جدیت۔ کوشش
	قشون۔ لشکر
۴۰	زندگانی ننگین۔ بے آبروئی کی زندگی
	سیاحت بدور ادور کرہ زمین
۴۲	پنجرہ۔ کھڑکی
۴۳	اعضاہائے کلب۔ کلب کے ممبر
	قطعہ بازی۔ تاش کھیلنا
۴۴	ایستگاہ۔ ریلوے اسٹیشن
۴۸	بانکنوط یا نوط۔ بنک کا نوٹ
۵۲	ماہ تشرین اول۔ نومبر کا مہینہ
	ماہ کانون اول۔ جنوری کا مہینہ
۵۴	قالہ کیلئے آبنائے ڈوور۔ بندرگاہ ہے
۵۹	چراغ کاز ہوائی۔ بجلی کا لیمپ
۶۰	تمایل۔ راغب۔ شوقین
۶۱	قاریہ۔ پڑھنے والی

حالات شرلاک ہومز

۶۸	عقرب۔ گھڑی کی سوئی

نمبر صفحہ	
۷۲	مصادمہ۔ ٹکر
۷۴	چرخ ہائے عرابہ۔ گاڑی کے پہیے
۷۹	ماہ مارس۔ ماہ مارچ
	زنگ۔ گھنٹی
۸۲	شرط را می بازی۔ تم شرط ہار جاؤ گے
۸۳	تک و منفرد۔ یگانہ و یکتا
۸۵	مدہوش۔ متحیر۔ حیرت زدہ

منظومات فارسی جدید

نمبر صفحہ	
۸۷	مایحتاج۔ ضروریات
۸۹	نظامی۔ فوجی
	خط آہن۔ ریلوے لائن
	نفط۔ مٹی کا تیل
۹۰	معارف تعلیمات
	نوبادگاں۔ نوجوانان
	دخمہ۔ آتش پرستوں کا قبرستان بغیر چھت کا مکان ہوتا ہے جہاں مردوں کو کھلا رکھ دیتے ہیں اور چیل کوے لاشوں کو کھا لیتے ہیں
۹۲	ایرو پلان ایروپلین۔ ہوائی جہاز
۹۳	ہاروت و ماروت۔ دو فرشتے تھے جو جادو سیکھنے کی سزا میں چاہ بابل کے اندر قید کر دیئے گئے ہیں
	اسکناس۔ بنک کا نوٹ
	لیرہ۔ پونڈ۔ انگریزی سکہ طلائی
	خالد و ولید سے مراد ہے ایرا غیرا
	حیاط۔ صحن۔ آنگن
	دستخوش۔ غلام
	دو دست رخت۔ دست ایران میں نصف درجن کو کہتے ہیں۔
۹۵	آجیل۔ وہ چیزیں جنکو بچے بسا اوقات غذا کے علاوہ کھاتے رہتے ہیں پھل میوہ وغیرہ
۹۷	کابینہ کیبنٹ۔ وزیروں کی مجلس
	بحران۔ مرض کی خطرناک حالت
	ہیا ہو۔ ہاؤ ہو۔ یعنی نعرہ
۹۸	حجت اخر زماں سے مراد حضرت امام مہدی علیہ السلام ہیں
۹۹	یا ہو۔ ایک نعرہ مستانہ ہے

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]